

Organizacija in produktivnost

Taylorizem in Stahanovstvo sta bila v zadnjih desetletjih samo dve inačici izmed mnogih oblik v prizadevanjih, da bi izboljšali in dosegli večjo produktivnost.

Toda že to, če upoštevamo, da se je Taylorizem pojavil v industrijsko razvitem kapitalističnem svetu in Stahanovstvo na industrijsko razvijajočem se socialističnem Vzhodu dokazuje, da so potrebe po organiziranosti in produktivnosti prisotne, ne glede na siceršnjo družbeno in idejno razvitost.

Organizacija in produktivnost pa se zastavljata kot še posebej pereča nujna danes, ko postaja konkurenca vse trša in ko se po drugi strani, tako ali drugače draži delovna sila, oz. se krčijo zaloge surovin.

Se več: v današnji razviti tehnologiji, v vse bolj enotnem svetovnem tržišču, se zmanjšuje pomen geografske lokacije industrije. Poglejmo samo Japonsko, kako znajo biti konkurenčni, pa čeprav nimajo surovin, ampak jih uvažajo preko morij. Svojo konkurenčnost predvsem dolgujejo dobri organizaciji dela, pa čeprav je sicer res, da je njihova produktivnost lahko toliko uspešna tudi zaradi sorazmerno nizkih meddnih postavk in nasploh nizkih življenjskih zahtev delavcev, ki so hkrati patriotično zagledani v deželo Vzhajajočega sonca. V socialističnih deželah ali deželah v razvoju nastopa kot glavni motor organiziranosti in produktivnosti politični moment, aktivna mobilizacija za izpolnitev načrtov, kar je tem lažje, ker je na razpolago veliko število novega delavstva.

V zahodnem kapitalističnem svetu konkurenca in boj za obstoj — pa bodisi da gre za obstoj kapitalističnega lastnika industrije, ali za obstoj sicer dobro plačanih delavcev — razumljivo najvata k pravicam tekmici in iskanju vse boljše organizacije in kakovosti dela. Kdor tempa ali kvalitete ne dohaja, mora odpasti.

Naj bo vse to za vzgled ali samo za opomin. Najbrž samo zadnje. Ni nam do tega, da bi nad delavcem obesili Damoklejev meč obstoja ali neobstoja, da bi ga gnali v neko birokratsko tekmovanje, ki se naj bi odražalo tudi v gmotni delitvi rezultatov. Toda pri vsem našem specifično demokracičnem samoupravnem socializmu se nam — prav, če hočemo ta specifični samoupravni sistem ohraniti tudi v konkurenci odprtega gospodarstva, kot vse bolj nujna naloga postavlja zahteva, da nenežno iščemo svoja pota in načine, kako bi povečali produktivnost in s tem tudi kljubovali raznim drugim gospodarskim prijemom. Kvalitetno moramo proizvajati, če se hočemo še udeležiti na svetovnem tržišču, ki neizprosno terja kvaliteto, ne glede na to iz kakšne dežele proizvajalec prihaja.

Za našo industrijsko dejavnost, ki je toliko povezana z mednarodnim uvozom in izvozom, ki tudi po svoji strukturi temelji na fini mehaniki, na električnih aparatih in drugih občutljivih strukturah, kjer je kvaliteta enako nujna kot obstoj sploh, ta klic za smotno organizacijo in zavestno vse večjo produktivnost dela velja še prav posebej. Mara Ovsenik

Iskrin položaj ni kritičen, zahteva pa našo večjo organiziranost

Te optimistične in stvarne besede je izrekel generalni direktor ZP Iskra, na sestanku vseh direktorjev TOZD in sekretarjev OOKZ, ki je bil v Ljubljani, v četrtek, 4. 9. 1975.

Sestanek direktorjev TOZD in sekretarjev OO ZK TOZD je bil resnično masoven, saj so se ga kot gostje udeležili tudi vsi direktorji branžnih delovnih organizacij, sekretarji TK ZK branžnih DO ter direktorji združenih funkcij ZP. Sestanek sta vodila Stane Preskar, sekretar sveta ZK in generalni direktor ZP Jože Hujs.

NE ODPSTOPATI OD PLANSKIH NALOG

Uvodoma je direktor področja za ekonomiko ZP Edi Delopst napravil kritični preizkus dosežkov ZP v prvem polletju 1975 ter opozoril na pomanjkljivosti iz poslovanja v preteklem obdobju. Podatki kažejo odstopanja od planskih nalog, kar posebno velja za izvozne zadolžitve, ki jih je nujno treba izpolnjevati, če nečemo zabresti v večje težave z uvoznim reprodukcijskim materialom v naslednjem 1976. letu. Podatkov ne bi ponavljali, saj je naš časopis v 32. št. objavil intervju z E. Delopstom, kjer so navedeni tudi predlogi rešitev zamotane poslovne in gospodarske situacije, v kateri se danes nahaja precej naših TOZD.

TOZD NI MINI PODJETJE

V svojem obravnavanju odprtih nalog, se je generalni direktor osredotočil v glavnem na našo notranjo organiziranost po izvršni reorganizaciji, na izpolnjevanje sprejetih samoupravnih sporazumov ter na gospodarjenje in izpolnjevanje letošnjih planskih zadolžitvev. Pri tem je dejal, da smo sicer formalno izvedli reorganizacijo Iskre, se povezali v branžne delovne organizacije — Industrije, vendar pa smo še veliko premalo napravili tudi po vsebinski plati naše samoupravne organiziranosti. V celotno dogajanje v Iskri se premalo vključujejo delavci naših TOZD, in se problemi še vedno rešujejo preveč forumsko. Tudi v povezovanju posameznih TOZD v branžne delovne organizacije obstojajo velike razlike. Čas bi že bil, da določeni vodilni tovariši spoznajo, da TOZD ni mini-podjetje, in da je treba vsa sporna vprašanja in programe reševati skupno, z dogovori notraj svoje delovne organizacije, s popuščanji in strpnim dogovarjanjem v korist VSEH in ne le v korist svoje TOZD.

NE VETO, TEMVEČ DOGOVARJANJE

Če takega principa ne bomo uvedli v naše medsebojne odnose, bo skrajno težko, ali pa sploh nemogoče, doseči npr. soglasje v določenih skupnih zadevah, ki jih sprejema skupščina ZP, ko bi lahko veto ene od 65 TOZD onemogočil vsako akcijo združenega podjetja!

OD SPLOŠNEGA H KONKRETNEMU

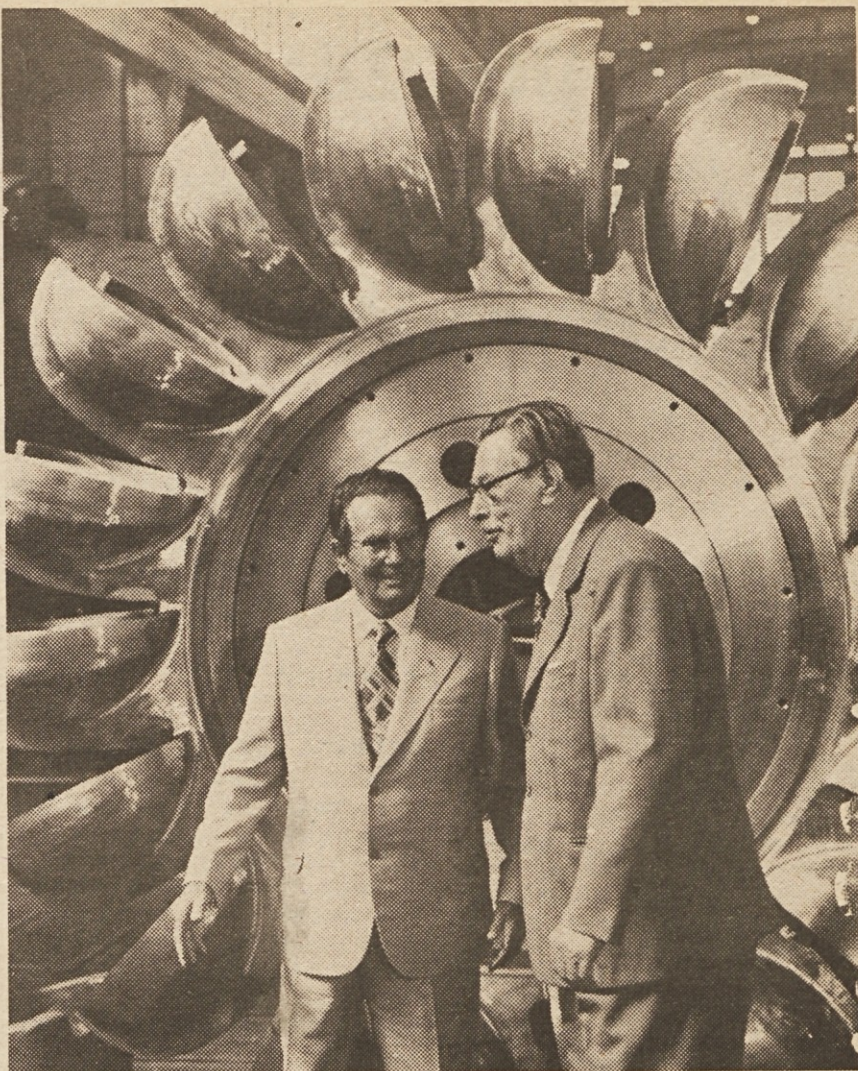
Za vse delavce bi bilo koristno, da v teh preostalih mesecih letošnjega leta v naših razpravah preidemo od splošnih problemov k reševanju konkretne kritične situacije in se posvetimo izvrševanju sprejetih planskih zadolžitvev, pa najsi bo proizvodnje, izvoza ali tehnologije, ker le tako bomo imeli dobre izglede, da uspešno zaključimo letošnje poslovno leto. In navsezadnje: od tega tudi živimo! Polletni zaostanek za planom 8 % ni tako velik, da ga ne bi mogli nadomestiti, če bi resnično strnili naše umske in fizične sile v ta odločujoči cilj! Podatki so zelo zgovorni: 50 TOZD je ostvarilo za 22 milijard starih dinarjev dobička, ostali pa so sebi in celi Iskri prigospodarili (iz takih ali drugačnih razlogov) za 15 milijard izgube. Dolžnost nas vseh je tem kolektivom pomagati, analizirati stanje in najti rešitve. Posebno velja to za same branže in ZP. Naš cilj mora biti: vsi naši kolektivi morajo poslovno leto zaključiti s pozitivnim finančnim rezultatom!

NE KOT NOJI — GLAVO V PESEK

Ni dovolj, da blago proizvedemo, ampak ga moramo tudi prodati. Takrat pa nastopi nova kategorija: KVALITETA IZDELKA. Danes tržni pogoji zahtevajo poostreno pozornost kvaliteti in nujne odločne posege v to sfero. Nekateri TOZD skrivajo podatke (o kvaliteti), vendar s tem ne rešujejo problemov. ZP bi moralo takim kolektivom pomagati, vendar če ni podatkov, ne vemo za žarišča, in tako tudi pomoč ni možna.

(Nadaljevanje na 2. strani)

V soboto, 6. septembra je bilo v Velenju srečanje mladih SOZD Elektrokovinske industrije Ljubljana. Več o tem srečanju bomo poročali prihodnjič.

Ob 25-letnici delavskega samoupravljanja so imeli 5. septembra v Litostroju veličastno praznovanje, katerega se je udeležil tudi predsednik republike Josip Broz Tito, ki je to pot že sedmič obiskal ta naš največji gigant težke industrije. Ob tej priložnosti je bil slavnostni govornik na praznovanju Vinko Hafner, sekretar KMK ZKS Ljubljana, član sveta federacije Franc Leskošek-Luka pa je odkril spomenik samoupravljanja. Zbranim delavcem Litostroja in ostalim iz Ljubljane je spregovoril tudi predsednik Tito, ki ga naš posnetek prikazuje v družbi s Francem Leskoškom-Luko pred veliko turbino, kakršne Litostroj izdeluje za domače in tuje hidroelektrarne.

ISKRA ELEKTROMEHANIKA, KRANJ

Smelo in brez bojazni gledamo v bodočnost

Elektromehanika je največja Iskrina branžna delovna organizacija, saj v njej dela skoraj 10.000 delavcev v 19 TOZD v Kranju, Ljubljani, Otočah, Blejski Dobravi, Lipnici in Horjulu. Letošnji polletni poslovni rezultat ni bil zadovoljiv, čeprav je bil proizvodni plan dosežen z 92,9 %, poprečno izplačani OD na delavca so znašali 3.217 din in izvoženih izdelkov je bilo za skoraj 10 milijonov dolarjev (36,2 % letnega plana). Pri taki proizvodnji pa je bil ostanek dohodka (dobiček) resnično minimalen — 20.545.000 din.

Ti podatki so bili povod, da smo poprosili glavnega direktorja Elektromehanike Aleksandra Miheva za odgovore na vprašanja: kje so glavni razlogi za tako pičel uspeh, v čem so glavni problemi in kje so rešitve. A. Mihev se je rade volje odzval naši prošnji.

V čem so torej glavni problemi te velike branžne industrije?

Osnovni problemi Elektromehanike kot celote so v akutnem pomanjkanju obratnih sredstev, to je sredstev, ki jih rabimo za nakup reprodukcijskih materialov, da sploh lahko delamo, da proizvajamo in si tako zaslužimo tudi svoje redne OD. Naša dosedanja rast je bila tako skokovita, da nikoli nismo uspeli ostvariti toliko ostanka dohodka, da bi lahko s svojimi lastnimi sredstvi financirali ta velik dvig proizvodnje.

Za ilustracijo naj povem, da smo od l. 1973 do letos vrednostno podvojili našo proizvodnjo! pri čemer niso všteti kolektivi, ki so se s 11. 1. 75 na novo pridružili dotakratnim TOZD Elektromehanike.

Tudi reorganizacija Iskre ob koncu lanskega leta nam je prinesla nekaj dodatnih organizacijsko-tehničnih problemov, ki so povzročili določene motnje pri pridobivanju likvidnih finančnih sredstev. Pri tem mislim, na našo lastno poslovno organiziranost, ko nam v začetku ni zadovoljivo funkcionirala izterjevalna služba. To so nekateri naši kupci polno izkoristili in posledice so bile tu: neredno in počasno plačevanje računov in zakasnel in počasen priliv sredstev.

Tudi ostalo gospodarstvo v svetu preživlja določene pretrese in se otepa težav. Kako pa Elektromehanika?

Splošna gospodarska situacija doma in v svetu vsekakor vpliva tudi na naše poslovanje in predvsem na naš

Glavni direktor Elektromehanike — Aleksander Mihev.

finančni rezultat. Naša jugoslovanska nelikvidnost, inflacija doma in v svetu, recesija v zahodnih državah, vse to nam dela mnoge težave v preskrbi z reprodukcijskimi materiali in s plasmajem našega blaga (izdelkov in naprav).

Še dodatne težave pa nam povzročajo razlike med višjimi cenami domačih materialov črne in barvne metalurgije in nižjimi cenami teh materialov na svetovnem trgu. Višje cene domačih materialov nas spravljajo v neenakopraven položaj, ko lahko proizvajalci enakih izdelkov kljub višjim OD njihovih delavcev nudijo proizvode po nižjih cenah kot mi. Mi pa moramo izvažati in to za vsako ceno...

(Nadaljevanje na 3. strani)

Iskrin položaj ni kritičen, zahteva pa našo večjo organiziranost

(Nadaljevanje s 1. strani)

NAŠA ENOTNOST – NUJNOST DA-NAŠNJEGA TRENTUTKA

Pred nami je sprejemanje novih samoupravnih sporazumov, za katere bo potrebno soglasje VSEH 65 TOZD, je dejal J. Hujs ter opozoril navzoče, da naj v teh primerih TOZD resnično upoštevajo koristi tudi ostalih TOZD, koristi svoje bližnje in širše okolice, ker bi vsako preprečevanje sklenitve skupnih dogovorov vsekakor bilo slabše, kot pa sprejeti še tako dvomljivo odločitev. „Težave so, kajti časi so taki,“ je dejal. „To pa ni razlog,“ je nadaljeval generalni direktor, „da ne bi mogli vse probleme v duhu medsebojne solidarnosti reševati in tudi zadovoljivo rešiti! Predpogoj pa je, da spoštujemo sprejete dogovore, v naše odnose vnesemo več reda in discipline; bodimo enotnejši in naši rezultati bodo večji in ugodnejši.“

TUDI ZK SE MORA VKLJUČITI V PROCES REŠEVANJA PROBLEMATIKE

V nadaljevanju sestanka je S. Preskar med drugim poudaril potrebo po

dogovoru vseh delavcev Iskre o naših ciljih, o dolgoročnih ciljih TOZD, branžnih industrij in ZP, kajti danes prevladujejo pretežno kratkoročni interesi. Resno se bomo morali lotiti potrebnih skrbno pretehtanih ukrepov. ZK se mora z vso resnostjo spoprijeti s to problematiko in tudi prevzeti odgovornost za ustvarjalno politično vzdušje.

NAČRTNA SKRB ZA RAZVOJ KADROV

S. Preskar je še posebej poudaril močno potrebo po skupni Iskri kadrovske politiki, ki naj se osredotoči na šolanje, izobraževanje in usposabljanje lastnih kadrov za današnje in bodoče naloge.

BOLJŠA KVALITETA – MANJŠI STROŠKI

Milan Železnik, direktor področja za kvaliteto ZP, je zelo plastično prikazal močno povezanost tehnične kategorije KVALITETA z ekonomsko FINANČNI REZULTAT, ko je navedel, da pomeni za 1 % znižan izmet v

Iskri 5 milijard ostanka dohodka, in za 1 % boljši izkoristek materiala spet novih 5 milijard dobička. Popolnoma pa je ovrzel zmotno mnenje mnogih, da pomeni boljša kvaliteta tudi višje stroške, temveč da je resnica ravno nasprotna: slabo in pomanjkljivo razvit izdelek, neracionalna konstrukcija, neracionalno izbran material, slabo izpeljan tehnološki proces, slabi stroji, slabi kontrolni instrumenti, slaba kontrola, vse to je lahko razlog za slabo kvaliteto izdelka, za naknadna popravila, dodelave in predelave, spremembe in dopolnila, za vedno nove in nove predvidene in nepredvidene visoke, višje in še višje stroške!

Ob zaključku je J. Hujs obljubil naslednji sestanek vseh direktorjev TOZD v decembru 1975, mi pa zaključujemo to naše poročilo z mnenjem mnogih, da je bil sestanek potreben in koristen, in bi s tem načinom kontaktiranja generalnega direktorja z direktorji TOZD in obratno vsekakor nadaljevali in vsebinsko bogatili z obravnavami tudi drugih vprašanj in problemov, ki tarejo delovne kolektive združene Iskre.

I. S.

RAZGOVOR Z V. D. GLAVNEGA DIREKTORJA INDUSTRIJE ZA AVTOMATIKO IVOM KLEŠNIKOM

Ob solidnih rezultatih večji ostanek dohodka

Za razgovor smo to pot naprosili glavnega direktorja Industrije za avtomatiko Iva Klešnika. Žal je naš razgovor padel v čas, ko podatki za poslovanje v osmih letošnjih mesecih še niso dokončno obdelani, toda upoštevajoč realne ocene, je le mogoče ustvariti si sliko tega, kako načrtovane obveznosti izpolnjujejo TOZD Industrije za avtomatiko, oz. kateri problemi spremljajo uresničevanje letošnjega načrta.

Čeprav še ni na razpolago konkretnih podatkov, prosim povejte, kako ocenjujete letošnje osem mesečno poslovanje Industrije za avtomatiko?

Brez pretiravanja lahko rečemo, da je Industrija za avtomatiko kot celota v osmih mesecih 1975 dosegla solidne poslovne rezultate, zlasti na račun normalnega izpolnjevanja proizvodnega načrta. Naskok pri izpolnjevanju načrta v prvem poletju je bil velik, da je pokrival sicer normalne izpade v proizvodnji zaradi dopustov v juliju in avgustu.

Velja ocena—solidni poslovni rezultati za vse TOZD industrije?

Poudaril sem v odgovoru, da je celotna industrija dosegla solidne rezultate, seveda pa je v posameznih temeljnih organizacijah združenega dela slika različna, toda z zadovoljstvom lahko ugotovimo, da so v vseh

TOZD dosegli precej višjo vrednost proizvodnje kot v preteklem letu, čeravno vse tudi niso uspele izpolniti načrtovanih letošnjih vrednosti v tem obdobju.

Vaša industrija je tudi dokaj močan izvoznik. So tudi na tem področju bili v letošnjih osmih mesecih doseženi solidni rezultati?

Na to vprašanje žal ne morem odgovoriti pritrdilno. Z doseženim dosedanjim izvozom prav gotovo ne moremo in ne smemo biti zadovoljni. Pri izpolnjevanju izvoznega načrta za l. 1975 se je namreč pokazalo, da so prav TOZD, ki v okviru Industrije za avtomatiko največ izvažajo, sicer imele dovolj naročil za zunanje kupce, vendar pa so v tem obdobju dajale prednost proizvodnji za domači trg. Zelo konkretno pa smo se dogovorili, da bodo te TOZD v preostalih štirih

mesecih leta morale takšno dosedanje poslovno politiko bistveno spremeniti, da bi se tako vsaj približali, če že ne bi več mogli izpolniti načrtovanega obsega izvoza v letošnjem letu.

In razmerje med izvozom in uvozom?

Naša industrija še vedno več uvažata, kot izvažata, čeprav se je uvoz v l. 1975 normaliziral in se giblje v okviru načrtovanega. Da bi to razmerje izboljšali, smo se lotili številnih akcij, vendar pa že danes ugotavljamo, da je med temi akcijami več takšnih, ki bodo svoje rezultate pokazale šele v naslednjem obdobju, oz. je manj takšnih, ki bi dobro izpeljane lahko že kmalu vplivale na zmanjšanje našega uvoza. Moram pa na tem mestu poudariti, da se v TOZD vsi zaposleni resnično trudijo, da bi naš uvoz in izvoz spravili v okvire, ki bi bili za Industrijo za avtomatiko normalni.

Kakšni so ekonomski učinki dosejanja letošnjega poslovanja?

Visoko dosežena proizvodnja, normalno zaposlovanje in materialni stroški, s katerimi nismo bistveno prekorajčili našega letošnjega načrta—vse to je imelo za posledico, da smo dosegli ugodne ekonomske učinke, celo boljše od načrtovanih. Da mate-

RAZGOVOR Z DRŽAVNIKOM
IN PESNIKOM LEOPOLDOM
SEDARJEM SENGHORJEM

Udarjaj na tamtam

„Iz Jugoslavije odhajam kot politik in pesnik poln globokih vtisov. V meni odseva Ohridsko in Blejsko jezero. Pomladilsem se ob prisrčnosti sprejema vaših ljudi. Moji vtisi pa so kot ponikalnica. In morda bodo nekega dne privreli na dan tudi v mojih pesnih!“ Tako je začel odgovor na prvo vprašanje zaključne tiskovne konference v vili Bled predsednik Senegalske republike, pesnik črne Afrike Leopold Sedar Senghor, preden je odšel na zaključni razgovor s predsednikom Titom, droban a močan, v sivkasti obleki, a sicer z bleščečo črno poltjo, z izrazito moško oblikovanimi usti, z nepotešeno iskro v očeh.

Kdo bi si mislil, da so lahko predsedniki tudi pesniki, ljudje, ki jih normalni ljudje označujejo za nenormalne ali izjemne. Toda prav pri Senghorju smo lahko vsi prisotni na tem ožjem novinarskem pomenku jugoslovanskih in senegalskih novinarjev, kjer je bila prisotna tudi naša Iskra, že pri prvih besedah začutili, kako je znal celo politično tematiko izraziti na pesniški način. In kaj je lepšega kot znati in hoteti povedati to, kar je, tako kot čutimo.

In čeprav smo v pogovoru zatem obravnavali marsikaj—govoril je celo o zgodovini nastanka svoje senegalske politične stranke, ki se je lotila naloge, da razvije socializem na njihov domač, izviran način, tja do mednarodnih vprašanj miru na Srednjem vzhodu, je vendar vsa njegova prisotnost izvaljala v nas toliko bolj njegovo pesniško pravilo.

Iz svoje domače vasi je v več kot polovici pesmi izhajal iz ničkolikokrat je zapel lepoti črne gole žene, saj mu je Črna simbol črnega bibanja nasploh. Tod hkrati se je zagledal v vse lepo, ne glede na barvo... svetlo cvetje tvojih las, beli listki tvojih ustnic in sladki šepet ob mladi luni vse do polnoči krvi.

Sicer pa mu ni ženska samo ženska. Ženska mu je tudi rastlina in plodnost, mu je reka Kongo in zemlja mu je vsa Afrika:

„Velika žena, voda široko razprta vesel in premcu piroge, moja Sao, ljubica moja z besnimi stegni, z dolgimi rokami lokvanjev mirnih, gzdava žena s telesom iz večnega ognja na koži diamantne noči...“

Obenem pa je nadaljeval: „Udarjaj na tamtam, le udarjaj, pripoveduj o panterjevih skokih, o mravljinčnih vojskah...“ in o vojskah in vojaki je sploh veliko razmišljal in pisal. Še posebej o senegalskih strelcih in drugih črnih vojakih, ki so stoletja in še posebej v zadnji vojski umirali za svobodo Evrope. „Zdaj je čas znamenj in obračunov,“ je vendar pribil v svoji pesmi v New Yorku in kot pesnik in kot državnik je v svetu pričeval o bodočnosti svoje dežele, njenem prijateljstvu s prijatelji, o njenih orožjih za spopad s tistimi, ki še nočejo, da bi bil ves svet pretkan z zarjo bratstva ljudi.

Zavedal se je, da niso bogati tako kot drugi, da jih v Senegalu ni niti 5 milijonov, da so še zaostala dežela, kjer kot nam je na konferenci ponovil, zaslužio na leto po 300 dolarjev na glavo—seveda so tudi afriške dežele, ki nimajo niti 150 dolarjev na glavo—a obenem je napovedal: „Leta 2.000 bomo imeli pri nas na glavo prebivalca 600 dolarje. Zdaj znaša odstotek industrije v naši bruto proizvodnji 25 %, takrat bo 50 %, in takrat se bomo steli tudi mi med industrijske dežele.“

Nič čudnega torej, če se je na obisku v tovarni Tekstilindus v Kranju zanimal ne le za tehnologijo, recimo za perspektivnost bombažnih in umetnih vlaken, oboje namreč v Senegalu v velikih količinah proizvajajo, so pa še vedno pripravljene na razne kooperacije, ampak je še posebej skušal preizkusiti na konkretnem primeru gospodarnost podjetij v socialističnem sistemu in življenjsko sposobnost delavskega samoupravljanja.

„Kaj pa, če podjetje ne zabeleži dobička?“ je bil zelo računovodski Senghor. Hkrati pa je priznal: „Mi smo v Senegalu šele v povojih, ko se usmerjamo v socializem. Veliko imamo še zadrug in mešanih kapitalističnih družb, celo udeležbo tujcev, pri čemer pa smatramo to za šolo upravljanja. V podjetjih, ki so jih že nacionalizirali, pa zaradi nerazvitosti poskušamo uvajati samoupravljanje, toda izkušnje vašega samoupravljanja so nam tako toliko bolj dragocene.“

Nič čudnega torej, če je bil tudi v našem novinarskem razgovoru Senghor, državnik in pesnik, zelo konkreten in odločen, ko je govoril o kooperaciji med Senegalom in Jugoslavijo, pri čemer bi nedvomno prav naša Iskra s svojimi izdelki in študijami igrala pomembno vlogo. „Poleg političnega in kulturnega sodelovanja, ki je že steklo, bi morali zdaj še posebej razvijati znanstveno, tehnološko in industrijsko sodelovanje. To je bil tudi razlog, da me je Jugoslavijo spremljal minister za razvoj in industrijo. Pri nas sicer industrijsko še nismo tako razviti, vendar že lahko odmerimo nekaj sredstev za znanstveni in tehnični razvoj in izmenjavo z drugimi deželami.“

Tako resen in stvaren v politični rabi je vendarle zapisal: „Zdaj sem pred tabo Mati, vojak z zavihanimi rokavi... Zdaj sem pred tabo Mati, vojak z zavihanimi rokavi... samo otrok sem, ki se spominja materinih prsi in ihti.“

Mara Ovsenik

V prostorih na Savski cesti v Ljubljani ima Industrija za avtomatiko svoj sedež, razen tega pa je tu tudi TOZD TELA in delovna skupnost SAS.

rialnih stroškov bistveno nismo prekorajčili, so pripomogle akcije za zmanjšano porabo materiala, zmanjšanje izmeta in za čim večjo omejitev vseh ostalih stroškov.

Nobena izmed naših TOZD nima izgube, razumljivo pa je, da je ekonomski učinek v naših TOZD različen. TOZD, ki imajo manj zadovoljive poslovne rezultate v obravnavanem obdobju, se bodo morale v preostalih mesecih letošnjega leta prav gotovo še bolj potruditi, da bodo do konca leta svoj ekonomski položaj kar se da izboljšale, ker se bo sicer možnost za njihovo nadaljnjo ekspanzijo v prihodnjem obdobju ustrezno zmanjšala.

Kako pa je z vašimi zalogami gotovih izdelkov?

V TOZD, ki sestavljajo našo Industrijo za avtomatiko, že lani ni

bilo velikih zalog gotovih izdelkov, upoštevajoč tiste, ki so bile na Iskra Commerce in v samih tovarnah. Letoš so se nam te zaloge še naprej znižale, o čemer govori fakturirana realizacija, ki je precej večja od dosežene proizvodnje. Naše zaloge gotovih izdelkov danes ne predstavljajo niti polmesečne proizvodnje, vendar pa za prihodnje obdobje že ugotavljamo določeno upadanje naročil za nekatere naše proizvodne programe. Posebne komercialne akcije in pomoč tistih TOZD, ki imajo naročil celo preveč, naj bi prizadetim TOZD pomagale premostiti nastajajoče težave. O tem se že konkretno dogovarjamo.

Najbrž tudi vaši industriji ni prizanesla nelikvidnost?

Žal res ne. Tudi naši proizvodni in ekonomski rezultati bi bili lahko še (Nadaljevanje na 3.strani)

Smelo in brez bojazni lahko gledamo v bodočnost

(Nadaljevanje s 1. strani)

Ali so res samo cene repromaterialov tiste odločilne pri formiranju cene – Kaj pa tehnologija?

Elektromehanika, je bila do nedavne- nega že tehnološko „stara“ in potreba po modernizaciji tehnologije je postala že kar nujna. Spoznali smo, da je skrajni čas za uvedbo moderne tehnologije, zato smo precejšna sredstva usmerili v investicije (nakup licence, izgradnja novih prostorov in nabava strojev), zato pa je zmanjkalo denarja za drugo.

Polletje so nekatere TOZD zaključile z večjim ali manjšim primanjkljajem. Kaj ste v Elektromehaniki napravili, da bi odpravili ali zmanjšali izgube?

Vse TOZD, ki imajo izgubo ali pa poslujejo na robu rentabilnosti morajo takoj napraviti analize stanja in predvideti potrebne sanacijske ukrepe in jih tudi pričeti izvajati! Na vseh nivojih smo sprejeli zaključke za sanacijo stanja in akcijske programe TOZD in delovne organizacije kot celote. Uspehi se že kažejo. Konkretno: padajo naročila novih materialov, črpajo se zaloge v lastnih skladiščih in na carini smo znižali zaloge od 10 milijard na 7 milijard st. din. Tudi pri zaposlovanju se držimo dogovorjene norme. Smatram, da nas je dovolj za izpolnitev sprejetih planov, potrebni so le še napori za izboljšanje organizacije dela, planiranja in financiranja. Ob novi tehnologiji in ob istem številu delavcev bi morali napraviti tudi do 30 % več, kot je naš letošnji plan, če bi bili le izpolnjeni tudi ostali navedeni pogoji.

Kako torej ocenjujete splošno stanje Elektromehanike?

Kljub vsemu tu že povedanemu smo mi v Elektromehaniki še v relativno zelo ugodnem položaju: skoraj vsi naši izdelki so dokaj konjunkturni; kar zadeva kvalitete, oblike in cen smo konkurenčni, to pa je razlog, da je skoraj vsa naša proizvodnja vedno za nekaj mesecev v naprej prodana.

Torej ste optimist glede zaključka letošnjega poslovnega leta?

Ne bi mogel reči, da sem ravno optimist, kajti do konca leta so ostali samo še štirje meseci. Pa tudi pesimist nisem, kajti tudi v teh nekaj mesecih je možno še marsikaj nadoknaditi, če nam bo uspelo proizvodnjo oskrbeti s potrebnim reprodukcijskim materialom in če se bomo tudi na vseh ostalih področjih dosledno borili za izvajanje sprejetih sanacijskih ukrepov. Moram reči, da nam je v zadnjem času uspelo izboljšati preskrbo proizvodnje z reprodukcijskim materialom, tako da danes Elektromehanika zopet dela z vso zmogljivostjo. V teku so intenzivne akcije za pridobitev dodatnih finančnih sredstev in upamo, da nam bo s tem uspelo zagotoviti normalno proizvodnjo. Izpolnitev letošnjega plana proizvodnje v tem primeru sploh ni vprašljiva. Naj omenim, da smo že z avgustom, ko nam je uspelo izpolniti plan domače proizvodnje, poleg tega pa še povečati realizacijo iz naslova kooperacij, popravili komulativno izpolnitev plana od 92,9 % ob koncu prvega polletja na 96,3 %. Predvsem pa moram poudariti, da je najvažnejše, da se nam tovarne vrtiljo, da v polni meri izkoriščamo razpoložljive proizvodne zmogljivosti in delovni čas, kajti od tega ni odvisna samo izpolnitev plana proizvodnje, temveč tudi naš poslovni rezultat.

Kaj pa izvoz?

Večji problem je izvršitev plana izvoza. Časa je malo, plan 25 milijonov dolarjev pa visok. Tudi do nekaj izpadov naročil je prišlo (števec pogovora – Italija, telefon – SSSR), nekaj so v IC (Izvoz) zaplanirali, nekaj pa tudi mi po lastni krivdi nismo izvršili.

Kot vemo ima trenutno največje težave najbolj moderna TOZD. Kakšen je vaš komentar?

Res je nelogično, da se nam je pojavila največja izguba prav v naši najmoderneje opremljeni tovarni. Moram poudariti, da to nikakor ni posledica slabega dela in gospodarjenja v TOZD ATC. Saj je bila prav tovarna ATC v prvem polletju sorazmerno dobro oskrbovana z repromateriali in praktično ni bilo

zastojev v proizvodnji. Povedati je treba tudi, da pri polletnem obračunu še niso mogli biti upoštevani vsi elementi, in bo končni obračun za to obdobje ugodnejši. Upoštevati je treba dejstvo, da gre pri proizvodnji Metaconta za novo proizvodnjo, ki je v tej začetni fazi obremenjena z izredno visokimi stroški, od razvojnih stroškov do anuitet za najete kredite, odplačila licence i. t. d. Predvsem pa so stroški pri proizvodnji tranzitnih central sistema Metaconta zaradi večkratnih devalvacij dinarja in visoke stopnje inflacije ne samo pri nas, temveč tudi v svetu, tako močno narasli, da jih s cenami, ki smo jih zaenkrat dosegli ne pokrivamo. Posebne težave smo imeli tudi z uvozom opreme, ki jo po kooperacijski pogodbi dobavlja firma Bell. Poleg ostalega so nam nemalo težav povzročili tudi novi carinski predpisi. Tako smo plan kooperacije s firmo Bell v prvem polletju izpolnili samo s 16 %, kar je seveda negativno vplivalo na celotno izpolnitev plana ATC in s tem tudi na poslovni rezultat.

Kaj pa cene?

Problemi cen za izdelke telefonije so poglavje zase. Povsod po svetu je

telekomunikacijska industrija visoko akumulativna in so cene njenih proizvodov na domačem tržišču višje od cen svetovne konkurence, pri nas pa je ravno obratno. V zadnjem času se je stanje sicer nekoliko popravilo, vendar še vedno ni zadovoljivo. Problem je seveda širši in bo potrebno na osnovi samoupravnega sporazuma med proizvajalci in potrošniki ter ob podpori širše družbene skupnosti zagotoviti pogoje za hitrejši rast in nadaljnji razvoj te za gospodarstvo tako pomembne panoge.

Perspektiva je, po Vašem mnenju, vsekakor v telefoniji?

Elektronska telefonija je tehnološko na visoki ravni in ima zadostno število dobrih strokovnjakov. Prepričan sem, da bo ta naša TOZD v doglednem času naša najboljša TOZD. Ta dejavnost je dolgoročnega pomena zato nima v svetu niti danes nobenih težav ne v plasmaju svojih izdelkov ne v nadaljnji rasti. Ta program je zdrav program. Nimam nobene bojazni za telefonijo, saj smo prodani do l. 1979!

Kaj pa „prisilni dopusti“, ki jih je bilo letošnje leto kar precej?

Zadnje mesece smo res imeli nekaj ljudi na prisilnem dopustu. To število

POSLOVANJE INDUSTRIJE ŠIROKE POTROŠNJE V PRVEM POLLETJU

Večje zaloge, slabši rezultat

Industrija široke potrošnje se je kakor vsa Iskra znašla v novi organizaciji v začetku letošnjega poslovnega leta. Tako je letošnje prvo polletje prvi preizkus poslovanja te branže v novi strukturi. Vedeti moramo, da je pravzaprav resno združen v eno delovno organizacijo doživela samo Industrija izdelkov za široko potrošnjo, ki je sestavljena iz bivših šestih samostojnih tovarn. Za njihov poslovni program pa je ta čas zelo neugoden, saj je povpraševanje na domačem in svetovnem trgu zelo padlo.

Te misli nam je nakazal tudi predsednik Delavskega sveta IŠP Miro Krek, ko smo ga povprašali po poslovnih uspehih njihove delovne organizacije.

Najprej nam je pokazal naslednji pregled proizvodnje in poslovanja:

Tovarna	Realizacija letnega plana	Celotni dohodek v 000 din	Ostanek dohodka v 000 din	Povprečno zaposlenih	Pov. OD
Antene Vrhnika	50,4 %	8.360	162	103	2.552
Sprejemnik Sežana	56,7 %	68.978	4.429	521	2.549
Elektromotorji Žel.	41,5 %	128.957	4.507	772	2.660
Gosp. aparati Šk. L.	40,6 %	45.720	816	381	2.656
TV Pržan	21,9 %	124.565	-15.760	745	2.852
Montaža Idrija	40,0 %	30.446	-1.607	308	1.974
Skupne službe	—	23.544	—	75	2.736
SKUPAJ IISP	35,9 %	430.570	-7.453	2.905	2.614

Da niso dosegli 50 % proizvodnje letošnjega plana, so krivi znani pogoji, ki trenutno vladajo na tržišču. Tržna situacija je kriva zalog, v zalogah so

vezana sredstva, posledica pa je nelikvidnost. Ta težava je posebno akutna v TOZD Pržan, kjer pa že pripravljajo sanacijski načrt, ki naj bi spet normaliziral stanje v doglednem času. Iluzorno bi bilo pričakovati, da bi bilo to izvedljivo v letošnjem letu. Sanacijski program bo raztegnil zdravljenje negativnega poslovnega uspeha na daljše obdobje. Trenutno ugotavljajo strokovnjaki stanje in ga analizirajo, da bi lahko na podlagi ugotovljenih dejstev in analiz poiskali rešitve.

Druga TOZD v Široki potrošnji, ki je letošnje prvo polletje poslovno zaključila negativno, je Montaža v Idriji. V tej delovni organizaciji se tudi otepajo z zaostrenim tržnim položajem, saj so znane svetovne firme, kot je Braun in domače, na

primer Gorenje, občutno zmanjšale naročila in zato je proizvodnja, kljub načrtovanemu porastu padla.

Strokovne službe in samoupravni

se je gibalo med 70 in 400, vendar pa noben delavec ni bil dodatno „doma“ dalj kot 15 dni. Proučujemo pa možnost, da bi tistim, ki so bili zaradi tega močnejše prizadeti, omogočili nadoknaditi izgubljeni dohodek. In še tole želim s tem v zvezi poudariti:

Odkar so se pojavile te naše težave s pomanjkanjem materialov in s tem tudi dela, se je naš kolektiv v mnogočem tesneje povezal med seboj. Ljudje so postali bolj disciplinirani in močno angažirani za reševanje problematike in iniciativni pri odpravljanju napak.

Kdaj menite, se bo Elektromehanika dokončno izklopala iztežav?

organi so na podlagi te bilance predlagali in pozneje sprejeli rebalans plana za vso IISP, ki predvideva v letošnjem drugem polletju 20 % porasta proizvodnje glede na prvo polletje.

Predvsem pa v tej branži precej pričakujejo od izboljšanja gospodarskega položaja v naslednjih šestih mesecih, ne delajo pa si iluzij, da bi se v tem času uredilo vse v normalno stanje.

Največjo skrb bodo posvetili zalagam gotovih izdelkov, saj trenutno vežejo 14 starih milijard sredstev, posledica tega pa je že kar kronična nelikvidnost.

Prvo polletje pa v branži Široke potrošnje ni odraz vsega normalnega poslovanja. Ta vrsta izdelkov ima svoje specifične sezonske zakonitosti. Prodaja se namreč odpre jeseni in doseže svoj vrh okrog novega leta. V tej vrsti industrije so povsod po svetu nujni premostitveni krediti za sezonsko proizvodnjo.

Druga nevšečnost pa so cene. Na svetovnem tržišču so se cene polfabrikatov, oz. repromateriala znižale, na domačem pa ne.

Ob stabilizacijskih načrtih so v IŠP skušali poiskati skrite rezerve na vseh področjih. Tako so omejili zaposlovanje zlasti v režijske službe. Poleg tega bodo dali še več poudarka dohodu po učinku, saj je iz gornje razpredelnice razvidno, da imajo v branži najvišji OD v Pržanu, ki ima najslabši proizvodni in poslovni učinek. KF

Pogled na objekte kranjske Elektromehanike na Savski loki

Elektromehanika se bo izklopala iz težav v enem do dveh letih. Njeno rast bo potrebno nekoliko umiriti, da ji bomo lahko sledili z obratovalnimi sredstvi. Več sredstev iz ostanka dohodka bomo morali izločiti za obratovalna sredstva. S tem bomo dosegli boljšo likvidnost in cenejše poslovanje, s tem pa tudi večjo konkurenčno sposobnost. Danes je sestav našega obratovalnega kapitala zelo neugoden, saj razpolagamo samo s približno 10 % lastnih sredstev, medtem ko 90 % obratnih sredstev pokrivamo s krediti, pri tem pa nam, samo obresti na te kredite požrejo večji del našega dohodka. Seveda pa bomo morali marsikaj izboljšati tudi v sami proizvodnji od bolj natančnega planiranja in smotrnejšega naročanja materialov, boljše izrabe materiala in delovnega časa do bolj dognanih konstrukcij, tehnologije in boljše kvalitete.

Ali ima Elektromehanika dovolj strokovnih kadrov ter notranje življenjske sile, da bo v tako kratkem času premostila težave, ki niso majhne?

Resnično imamo zadosti notranjih rezerv. Osebo smatram, da smo sposobni z obstoječimi kadri v celoti izpolniti letošnji proizvodni plan, če bomo le imeli dovolj in pravočasno denar za nabave potrebnih materialov.

Samo proizvodni plan menda ni dovolj za uspešno poslovanje, zato nas zanima, kaj še terja delavce Elektromehanike, da si pridelajo ustrezni dohodek?

Ostvariti optimalni poslovni rezultat je naša moralno in družbenopolitična naloga. Z ostvarjenimi sredstvi pomagamo vsem zaposlenim dvigati osebni standard, ožji in širši družbenopolitični skupnosti pa dvigati standard z reševanjem socialnih, komunalnih in drugih splošnih problemov s sofinanciranjem dejavnosti SIS, gradnjo stanovanj, pomoči kulturnim in športnim društvom, družbenopolitičnim organizacijam... In Iskra ni tako nepomembna!

Kakšna je potemtakem dolgoročna poslovna usmeritev te naše branžne industrije?

Naša poslovna usmeritev sloni na spoznanju, da so za Iskro primerni samo moderni proizvodi, z moderno tehnologijo usmerjeno v delovno intenzivne programe, ki zahtevajo višjo kvalifikacijsko strukturo delavcev. Elektronska telefonija je torej dober primer takšne orientacije in hkrati tudi edina pravilna usmeritev nadaljnjega razvoja telefonije v ISKRI. Prepričan sem, da smo se dobro odločili. Zato bomo danes in v bodoče morali bolj dosledno izvajati (selektivno) proizvodno politiko: proizvajati le tiste izdelke in naprave, ki so rentabilni, predvsem pa pospeševati izvoz, saj so naše proizvodne in kadrovske kapacitete prevelike samo za naš domači jugoslovanski trg.

In ne nazadnje: še bolj bomo morali angažirati svoje močgane in se notranje urediti in navzven konsolidirati, da bomo sposobni tudi res polno izkoriščati proizvodne zmogljivosti, znižati stroške in izvažati pod ugodnimi pogoji. Odnosi na domačem trgu pa se vsekakor morajo normalizirati v vseh smereh in v vseh ozirih.

„Vsekakor lahko smelo gledamo v bodočnost,“ je zaključil svoja izjava glavni direktor Aleksander Mihev.

Igor Slavec

Obiskali smo Industrijo za avtomatiko — TOZD tovarno industrijske opreme — TIO v Lescah

Náš tokratni obisk je veljal Tovarni industrijske opreme, ali kratko TIO v Lescah. Ko opazuješ tovarno s ceste, ki vodi k prečudovitemu Bledu, se ti utrne misel, da zgoraj na gričku sploh ni nobene tovarne, ampak majhen, romantičen gradič.

Toda podoba se kaj hitro spremeni, če prideš bliže projektu. Na dan našega obiska se je tovarna bleščala v soncu, pa vendar je tista drobna romantičnost takoj izginila. Nizka stavba, okrog nje polno materiala, zidovi brez posebnega sijaja. Notranjost je še nekoliko bolj neurejena. Na stropih se vidi, da je skoznje pritekla voda ob močnem deževju. Poiščem tehničnega direktorja tov. Avsenaka in kmalu sva sredi razgovora.

„Če kar takoj preidem na težave, moram povedati, da je največja izredno pomanjkanje prostora. To nam onemogoča vsakršno razširitev proizvodnje, novih strojev nimamo kam postaviti. Vse to zadržuje nadaljnjo rast, nadaljne uspehe, uničuje nam perspektivo.“

„Za vsakršno povečanje proizvodnje moramo zgraditi nove prostore. Pripravljene imamo načrte, vendar pa nam ob sedanji tovarni urbanisti ne pustijo graditi, kajti takoj za tovarno je sedaj igrišče za golf, ob njem pa naj bi zrasel motel. Za industrijo ni prostora.“

„Našli smo že novo lokacijo v Lescah, že v prihodnjem letu naj bi začeli z gradnjo nove proizvodne hale

v velikosti 1000 kvadratnih metrov. Gradnja bi stala okrog 18,9 milijonov dinarjev, vendar pa se položaj spet zaplete pri denarju. Zagotoviti moramo t milijonov lastne udeležbe, toda tolikšnih sredstev sami nimamo. Združeno podjetje nam je obljubilo 800.000 din, branži pa smo predlagali, da bi združili 2 milijona sredstev za gradnjo nove tovarne.“ Ker pa so možnosti, da bi dobili potrebna lastna sredstva majhna, kajti le tako lahko potem dobijo kredite pri Ljubljanski banki, občini Radovljica in še iz nekaterih virov, iščejo sovlagatelja. Čeprav so do nekaterih konkretnih rezultatov že prišli, pa so v dilemi, kajti sovlagatelj bi jim zagotovil normalno delo oziroma osnovna sredstva, nimajo pa tržišča, saj je njihova proizvodnja vezana za Iskro, če pa sovlaganje odklonijo, pa imajo zagotovljeno tržišče, nimajo pa sredstev za proizvodnjo.

Kakšna bo njihova odločitev, je še težko reči, vendar pa bo morala biti ta takojšnja. Zakaj takojšnja? Zato, ker je inšpektor za delo že v letu 1974 ugotovil, da sedanji proizvodni prostori nikakor ne ustrezajo potrebam tehnološkega procesa, da so neprimerni za delo in da je zato treba do 31. decembra 1975 najti nove prostore za proizvodnjo. Kako neprimerni so pogoji za delo v lakirnici, nam lahko pove podatek, da je inšpektor lakirnice enostavno zaprl, oz. v njej prepovedal delo. Nastali problem bo vsekakor treba čimprej in učinkovito rešiti.

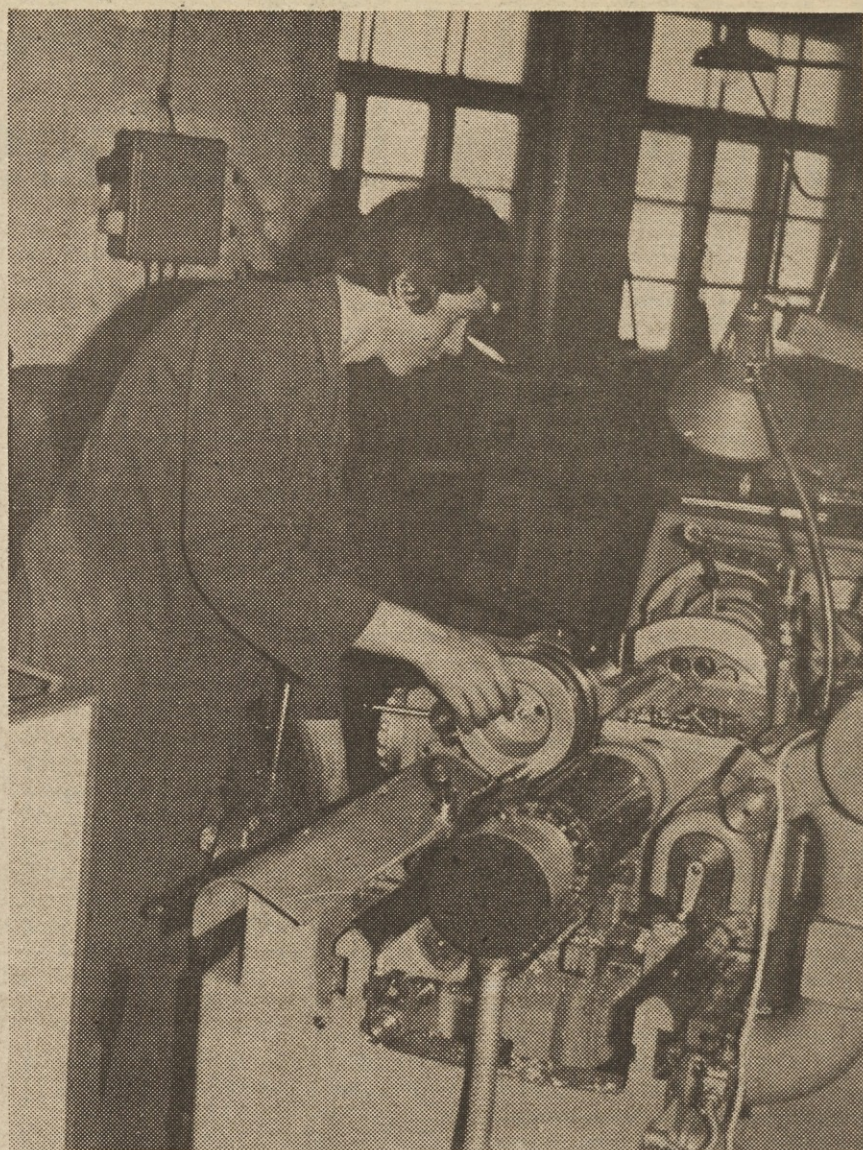
Če se povrnemo k zgodovini tovarne, zvedemo, da je bilo predhodnik današnje Iskrine tovarne industrijske opreme v Lescah podjetje KEM, ki ga je leta 1954 ustanovila radovljiška občina. Že leta 1956 se je KEM preimenoval v Tovarno industrijske opreme. Vsa leta njenega delovanja ji niso „ravno rožice cvetele“, vendar se je nekako le prebijala, proizvajala vedno več, boljše proizvode, spreminjala svoj asortiman proizvodnje. Najbolj kritično obdobje so imeli v letih 1965 in 1966, ko je bila tovarna pod začasno upravo.

Danes tovarna industrijske opreme proizvaja predvsem razne elemente, pnevmatske in hidravlične naprave, pnevmatske stiskalnice z vso potrebno opremo, s pnevmatsko in hidravlično opremo opremljajo tudi razne investicijske projekte, hkrati pa pnevmatske in hidravlične elemente tudi vežejo med seboj v nove izdelke.

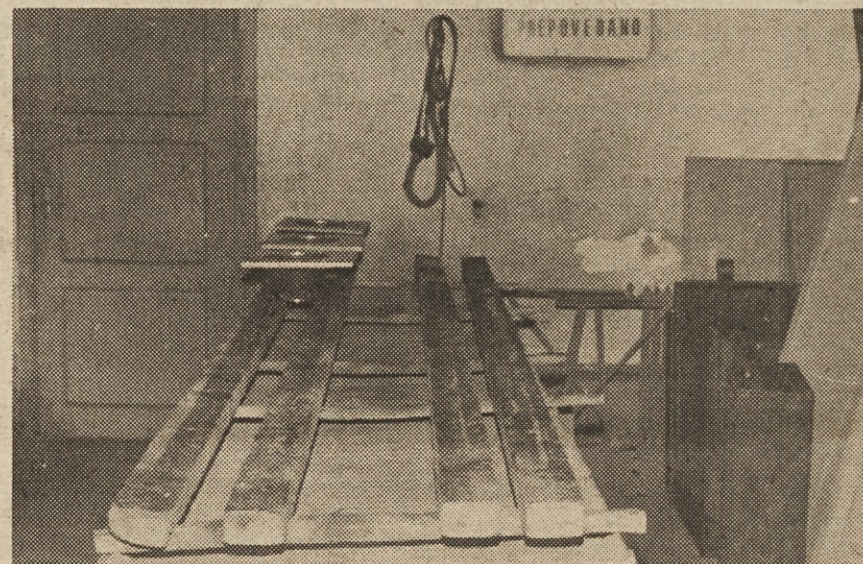
Iz nekega, že precej starega zapisa o TIO Lesce sem dobil zanimiv podatek. Leta 1971 so v TIO predvidevali, da bodo imeli v letu 1975 za 17,7 milijonov realizacije. Toda letošnji plan prodaje predvideva realizacijo v višini 24 milijonov din. Vsekakor zanimiv podatek, ki kaže na hitro rast tega 127-članskega kolektiva. Če se še nekoliko podamo v svet števil, nam le te povejo, da so imeli v prvem letošnjem polletju 14.303.000 din celotnega dohodka, da se je le ta povečal v primerjavi z enakim obdobjem lani za 37,5 %, da je ostanek dohodka v prvih šestih mesecih letošnjega leta znašal 355.950 din in se je povečal v primerjavi z enakim obdobjem lani kar za 79 %.

Vsi ti rezultati pa bi bili še bolj ugodni, če ne bi tudi delavce tovarne industrijske opreme prizadel ukrep, po katerem je treba vse terjatve, ki trajajo že 45 dni, odpisati, kajti prej je bil ta rok 90 dni. Tako so samo letos odpisali za 770.000 din terjatev in znaša indeks odpisa terjatev v primerjavi s prvim polletjem lani kar 2690.

Tudi delavci TIO v Lescah se borijo z likvidnostjo, vendar pa pravijo, da nanjo ne morejo vplivati, saj njihova prodaja poteka preko branže. Prav nelikvidnost pa jim povzroča precejšnje težave pri nakupu reprodukcijskega materiala, saj nimajo dovolj sredstev za nakup na domačem tržišču, niti ne morejo pravočasno plačati carinskih obveznosti za uvoženi material. To seveda povzroči vrsto med seboj povezanih težav, končni rezultat pa je prekoračitev dobavnega roka in seveda s tem nezadovoljstvo kupcev. Zato v takih primerih delavci TIO uporabljajo za izdelavo nekatere druge materiale, ki jih še lahko

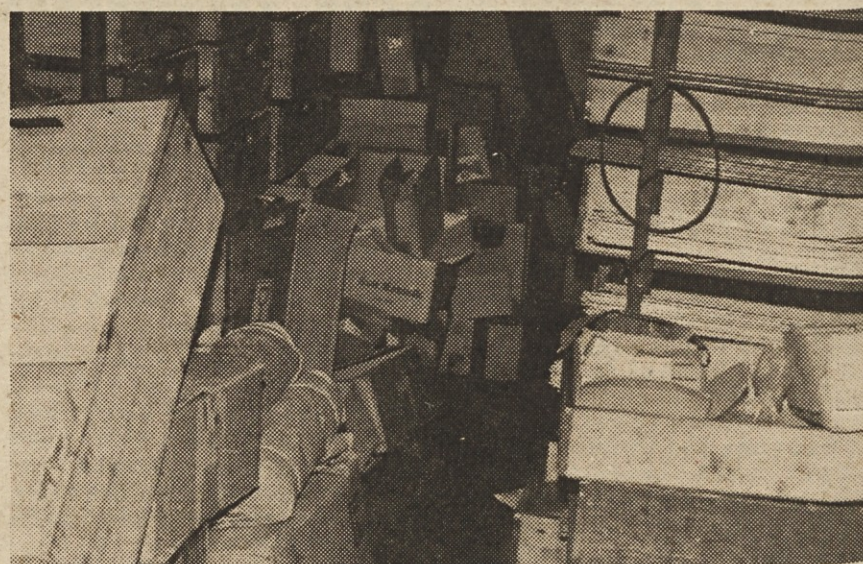
Jože Praprotnik struži na revolverski stružnici BRT 32.

V lakirnici jim je inšpektor za delo prepovedal opravljanje proizvodnega procesa.

Montaža hidravličnih agregatov za opremo betonarn.

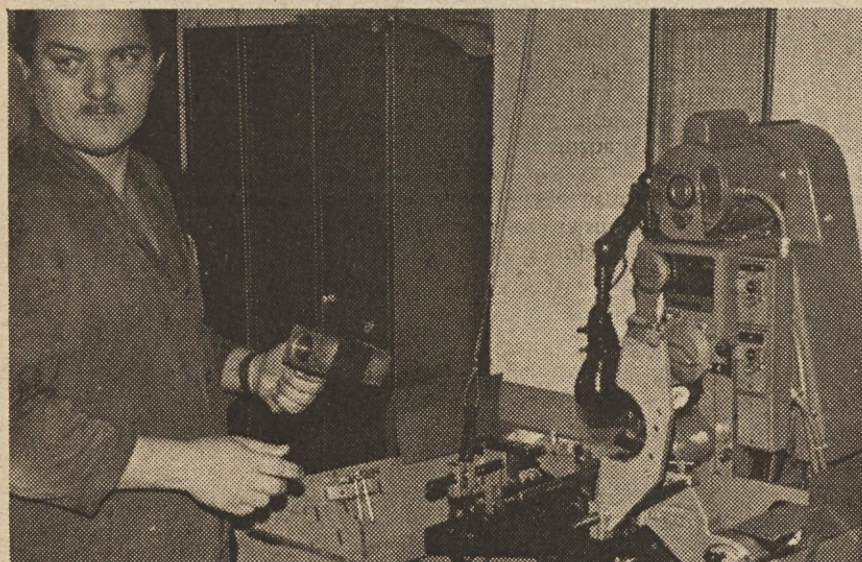
Izredno pomanjkanje prostora v skladišču.

obdelajo, seveda pa so stroški proizvodnje zato nekoliko večji.

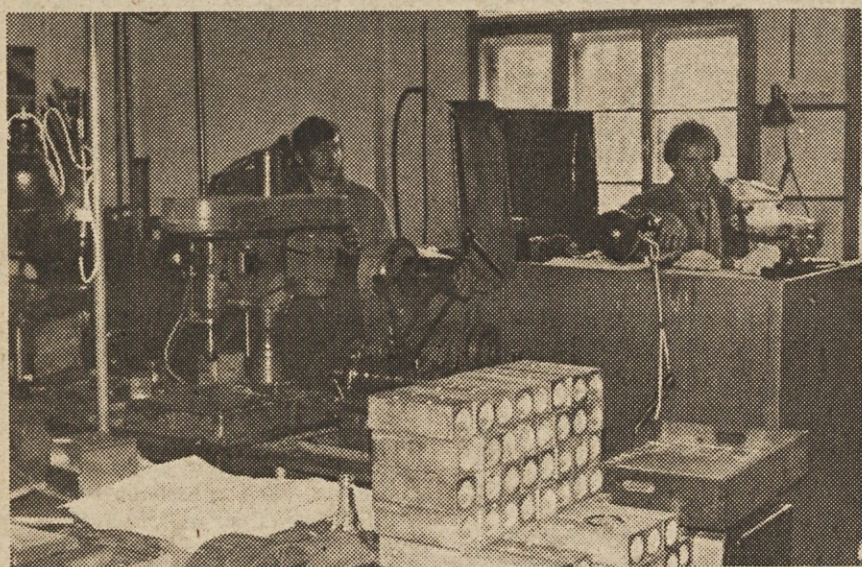
Prav nelikvidnost je pripeljala tovarno industrijske opreme tudi do problemov pri odnosih s kooperanti, ki jih predstavljajo predvsem zasebni

obrtniki in manjše delavnice. Čeprav so kooperanti solidno izvrševali svoje obveznosti, pa niso dobili plačanih računov, zato so seveda sodelovanje s tovarno prekinili.

(Nadaljevanje na 5. strani)

Drago Levstik dela pri stroju za honanje lukenj na razvodnikih.

Pogled v orodjarno.

Struženje priključkov za krmilne enote.

Osnova združevanja mora biti vsestranski interes delavca, ne pa podjetniška logika

(RAZPRAVA TOV. S. KRAIGHERJA, PREDSEDNIKA
PREDSEDSTVA SRS NA RAZŠIRJENI SEJI 7. 7. 1975
SEKRETARIATA SVETA ZK V ELEKTROKOVINSKI
INDUSTRIJI, LJUBLJANA.)

Današnja razprava kaže, da o pripravljenem gradivu (ocena uresničevanja ustave v Iskri in Gorenju) niste dovolj razpravljali v TOZD. Čeprav ste gradivo in današnji sestanek pripravljali precej časa, danes nismo prišli do izostrenih problemov in sicer v obliki takih dilem, da bi nam bilo mogoče narediti korak naprej k njihovemu konkretnemu reševanju. V kolikor pa so dileme le nakazane, pa se posamezni tovariši ne žele opredeliti. Morda predhodno niso o teh dilemah diskutirali s sredino, pred katero na koncu polagajo račune in dajejo tudi pojasnila, kaj je kdo zastopal in zakaj. Zato lahko menimo, da današnji sestanek ni bil zadovoljivo pripravljen. Priznati pa moram, da sem potem, ko sem proučil gradivo, sam predlagal odložitev sestanka. Res je bilo to že malo pozno, vendar sem pa potem tudi sam pri sebi mislil, da naj do takega sestanka le pride, da bomo vsaj videli, pri čem smo.

Na drugi strani tudi sama naša prisotnost s takozvanega republiškega vodstva do neke mere vsebuje nevarnosti, da se ne bi smatralo, da je kakršnakoli predlagana rešitev, ki bi dobila tudi kakršnokoli večjo ali močnejšo podporo, s tem pridobila tako težo, ki bi sama po sebi oteževala nadaljnje razčiščevanje tistih problemov, ki mogoče še niso do kraja proučeni oziroma tistih problemov, za katere se ve, da obstajajo različna stališča, za temi stališči različni interesi in za katere se istočasno tudi ve, da se iz takih ali drugačnih razlogov tu niti še ni začelo iskati skupnih interesov. Meni je bilo zelo drago, da sem prej v diskusiji lahko slišal (o skupnih razpravah TOZD Avtomatike in TOZD Elektronika), da taki poizkusi tukaj obstajajo, da so bili že v toku in oba tovariša, ki sta o teh stvareh govorila, sta tudi pokazala, da se lahko najdejo skupni imenovalci, če se konkretno pristopi k problemom, kakršni pač so. Saj to drugače tudi biti ne more.

Hotel bi prispevati k današnji diskusiji na podlagi gradiva, ki je bilo pripravljeno, gradivo vendar daje vpogled tako v stopnjo samoupravne organiziranosti in samoupravnih odnosov, ki smo jih dosegli v Iskri in Gorenju – v posameznih TOZD in o njihovi organiziranosti v delovne organizacije, daje tudi vpogled v vso problematiko

teh odnosov in na drugi strani kaže vse tiste dileme in probleme, ki se pojavljajo ne samo pri združevanju obeh sestavljenih organizacij združenega dela, ampak tudi vseh tistih dilem, ki se pojavljajo že pri združevanju temeljnih organizacij združenega dela v delovne organizacije.

ALI SO VAŠA IZHODIŠČA DOSLEDNO IZPELJANA IZ USTAVE?

Zdi se mi, da je osnovni izvor težav oziroma neorientiranosti pri iskanju izhodišč in reševanju problemov, s katerimi se srečuje tako Iskra kot Gorenje v uresničevanju svojega programa (ko se srečata in spopadeta na trgu v konkretnih poslovnih odnosih in potem, ko že sodelujeta in kjer vidita potencialne možnosti za sodelovanje), da je ravno v tem, ker so po mojem mnenju izhodišča v nekih stvareh nejasna in ne dovolj dosledno izpeljana iz ustave. Ne samo iz ustave kot je bila v lanskem letu sprejeta, ampak iz ustavnih amandmajev, ki so bili sprejeti že v letu 1971 in ki so kot taki prevzeti v svoji osnovi v ustavo v celoti in niso dovolj jasno izpeljani tudi iz tistih osnovnih političnih usmeritev, ki sta jih zadosti jasno na podlagi ustave in že v skladu z njo razdelala oba kongresa (X. kongres ZKJ in VII. kongres ZKS), ravno zato, da bi olajšala komunistom v TOZD, v delovnih organizacijah in v vseh oblikah njihovih povezav v okviru združenega dela iskanje in ugotavljanje konkretnih rešitev na podlagi načel in normativov, ki jih vsebuje ustava.

Normativi v ustavi in načela so vedno splošna, ne morejo biti drugačna. Tudi zakon o združenem delu bo tako splošen, da bo lahko uporaben kot osnova za vse samoupravne družbeno ekonomske odnose v OZD in njihove medsebojne odnose. To pomeni, da bodo tisti, ki čakajo na zakon, razočarani, da je spet tako splošen, da ne morejo nič. Še naprej bo ostala naloga, da vsak za sebe v svoji sredini najde ustrezne rešitve. Izhodišča so že danes jasna. Nismo slučajno rekli na primer za 21. in 22. ustavni amandma, že leta 1971, da se lahko direktno uporabljata brez čakanja na ustavo, ne glede na to, ali so v skadu ali niso v skladu z obstoječo zakonodajo in ali je ta obstoječa zakonodaja že vsklajena z ustavnimi amandmaji ali še ne. Isto smo zapisali v republiški ustavi, ker so nekatera določila (ravno kar se tiče družbeno-ekonomskih odnosov) taka, da jih je nemogoče v socialistični samoupravni družbi izvršiti drugače, kot z aktivnostjo delavcev v TOZD v urejanju njihovih medsebojnih odnosov in odnosov z drugimi delavci v drugih OZD, s katerimi so interesno povezani.

Ravno tako tudi v celoti z vsemi temi delavci v temeljnih organizacijah združenega dela, ki predstavljajo celoto družbeno ekonomskih odnosov v procesu družbene reprodukcije, seveda upoštevajoč vse tiste odnose, v katere stopajo tudi v krajevnih skupnostih in družbeno političnih skupnostih od federacije. Zavedati se moramo teh izhodišč. Zdi se mi, da smo pozabili na dve stvari.

DELAVEC MORA RAZMIŠLJATI IN ODLOČATI KOT SAMOUPRAVLJALEC

Prvo izhodišče naj bo delavec v združenem delu, organiziran v temeljni organizaciji združenega dela. Zato ni popolnoma vseeno, kako so temeljne organizacije združenega dela postavljene, ali se združujejo ali se razvijajo in tako naprej, ali je delovna organizacija taka, da bi morala biti sestavljena iz več temeljnih organizacij združenega dela ali je temeljna organizacija taka, da je v bistvu delovna organizacija, ki ima samo firmo TOZD-a. To ni vseeno. Če hočemo priti do enotnih izhodišč, kjer bi hoteli v resnici, kjer bi imeli garancijo in možnost da bo delavec postavljen v položaj, da bo razmišljal kot samoupravljelec in da bo odločal kot samoupravljelec, to se pravi, o celoti svojih interesov, ki jih mora reševati kot samoupravljelec, posegamo in v področje materialne proizvodnje in obratnih sredstev in novih investicij in osnovna sredstva in vsa področja skupne in splošne porabe. Truditi se moramo, da bomo ustrezno nadaljevali ta proces ustanavljanja temeljnih organizacij združenega dela na tak način, ki bo delavcu omogočal, da bo v resnici vse svoje ustavne pravice uveljavljal, moramo solidno, sistematično in z vso upornostjo nadaljevati in se spopadati z vsemi ovirami, pa naj te ovire, nasprotovanja izvirajo iz neznanja, našega lastnega ali tujega, s katerim se srečujemo kot odpor proti spreminjanju obstoječega stanja (ker smatrajo, da je bolj adekvatno,

da bi bolj odgovarjalo taki organiziranosti, takemu položaju delavca), bodisi odporom, ki izvirajo iz nestrinjanja s konceptom socialističnega samoupravnega razvoja in ker smatrajo, da je možno edino v organizaciji, kjer je odločanje o sredstvih, o dohodku in o vodenju organizacij odvisno od vodilnih, upravnih, menažerskih, strokovnih, tehnokratskih tkzv. struktur (tehnokratsko ni vedno v negativnem smislu mišljeno) in v njihovi povezavi z državo in neodgovornosti države in samoupravnih organov kar se tiče reševanje tistih problemov in ki izvirajo iz protislovnosti interesov in vloge države, kar se tiče ugotavljanja in uveljavljanja skupnih interesov. To je ena stvar. Mislim pa, da je tukaj še kolikor toliko blizu. V teh materialih — moram reči, da bi delal krivico, če ne bi rekel — je vendarle to izhodišče več ali manj prisotno. Ni čisto do kraja v vseh dilemah izpeljano, ni izpeljano to izhajanje iz delavca, organiziranega v združenem delu v temeljnih organizacijah družnega dela. V diskusiji so nekateri tovariši že pokazali na to, da se v materialih in tudi sicer v razpravah o nadaljnjem razvoju Iskre in Gorenja in njihovega medsebojnega sodelovanja preveč pristopa od zgoraj navzdol, premalo pa od spodaj navzgor. Od spodaj navzgor pa pomeni od delavca do temeljne organizacije združenega dela. To se vidi tudi v teh nekaterih rešitvah. Vendarle je ta delavec v temeljni organizaciji združenega dela do neke mere prisoten, mislim pa, da je veliko premalo, da bi nekatere dileme avtomatsko odpadle, če bi bil ta interes delavca v temeljni organizaciji združenega dela dovolj prisoten.

ODNOSI MED TOZD SE VEDNO RAZVIJAJO OB KONKRETNIH PRODUKTIH, KAR SE ODRAŽA TUDI V DOHODKU. ZATO SO TI ODNOSI DOHODKOVNI ODNOSI

Drugo, kar je neposredno povezano, kar je samo drugačen izraz istega položaja delavca, mesta in vloge delavca, to so takoimenovani dohodkovni odnosi. Tu je slaba točka in Ahilova peta razvoja samoupravljanja v Iskri in Gorenju in mislim tista slaba točka, ki jo moramo odpravljati in premagovati v celotnem razvoju samoupravljanja v Sloveniji in Jugoslaviji. Iz tega stališča je tak sestav koristen, ker imamo tu vendarle opraviti v Sloveniji z dvema sestavljenima organizacijama združenega dela, ki skupaj imata približno 40 tisoč delavcev, ki posegata v zelo raznovrstno proizvodnjo, ki posegata zelo na široko v celotno naše družbeno življenje v ogromnem številu občin, sta odločujoči za razvoj republike in sta pomembni za gospodarski razvoj Jugoslavije. V celoti sta pomembni tudi v nekih njihovih povezavah z zunanjim svetom. Mislim, da velja truda in časa, da se s problemom, s katerim se organizacije združenega dela in predstavniki delovnih organizacij in vseh subjektivnih sil v teh kolektivih srečujejo, z vso potrpežljivostjo spoznamo in po možnosti tudi spopademo. Jaz vam jasno ne morem dajati navodil, na katera bi se kdorkoli skliceval, kot na neko meritorno mnenje, ki je avtomatsko lahko taka ali drugačna rešitev kateregakoli od teh vprašanj, ki prejucicira ali pomaga, da se prevaga taka ali drugačna rešitev. Rad bi pomagal samo glede orientacije pri nadaljnjem delu.

Da se vrnem najprej na dohodkovne odnose — na dohodek. Tukaj se govori, da je ustavno — v Iskrinem materialu je izrecno to napisano — da je maksimalizacija dohodka osnovni princip in osnovni motiv delovanja delavcev — združevanje delavcev v TOZD in združevanja temeljnih organizacij združenega dela v delovno organizacijo. Če se stvar tako postavi in iz tega potem izvaja vse ostale zaključke, mislim, da je to napačno izhodišče. Moramo izhajati vedno iz interesov delavca v temeljni organizaciji združenega dela v njegovi neposredni povezanosti z delavci drugih temeljnih organizacij združenega dela. Vse, karkoli se v družbeni reprodukciji dogaja, se dogaja v medsebojnih povezavah med temeljnimi organizacijami združenega dela oz. v uresničevanju interesov delavcev ene TOZD v povezavi z interesi delavcev drugih temeljnih organizacij združenega dela v njihovi medsebojni konkretni dani odvisnosti v procesu družbene reprodukcije tako, kot je pogojen, objektivno dan v skladu z dejavnostjo, ki jo opravlja v skladu z družbeno funkcijo, ki jo po družbeni delitvi dela ta TOZD vrši in v skladu s potrebami, ki jih zadovoljuje po tej družbeni delitvi dela in ki se na ta ali drug način pokaže tudi v poslovanju njenih poslovnih partnerjev v celotnem procesu

družbene reprodukcije. Delo vsake TOZD je zmeraj konkretno, vedno najde obliko v konkretnih produktih in odnosi, ki se razvijajo med TOZD, se vedno razvijajo ob konkretnih produktih. Najdejo pa seveda svoj vrednostni izraz v dohodku. Ti odnosi so zmeraj dohodkovni odnosi, to se pravi, kjer se dohodek ene temeljne organizacije združenega dela formira na ta način, da ti odbijaš materialne stroške in amortizacijo in tako naprej, to se pravi, da ti odbiješ vrednost, ki si jo nabavil in ki je prišla k tebi kot strošek od drugih TOZD, za katere pa ta realizacija — prodaja njihovih proizvodov tej prvi TOZD — predstavlja dohodek. To so vedno dohodkovni odnosi in ko govori ustava o delitvah, o pravicah, ki nastajajo v zvezi z dohodkom, govori o tem, da v celotnem dohodku kot rezultatu skupnega dela delavcev v TOZD in celotnega družbenega dela, doseženem v različnih oblikah združevanja dela in sredstev na podlagi delovanja tržnih zakonitosti in na samoupravnih podlagi družbeno določenih pogojev za pridobivanje dohodka, odločajo delavci v TOZD v skladu s svojimi ustavnimi pravicami in odgovornostmi do drugih delavcev združenega dela in do družbene skupnosti v celoti. Potem govori, da vse svoje pravice na podlagi dohodka, ki ga ustvarja ta TOZD, delavci ustvarjajo in realizirajo v skladu s svojim prispevkom, ki so ga dali dohodku v TOZD in celotnemu družbenemu dohodku. Dohodek se zmeraj tretira kot družbeni dohodek, kot družbena lastnina, ki se samo ob določenih pogojih spreminja v osebna sredstva — v bruto osebni dohodek, ki se potem razporeja za pokrivanje osebnih potreb, oz. se porablja za pokrivanje skupnih, splošnih in družbenih potreb, kjer spet predstavlja družbeno lastnino, v kolikor se spet tam ne spreminja v neto osebne dohodke. To se pravi: ne maksimiranje dohodka samo za sebe. Če rečemo maksimiranje dohodka, izolirano od odnosov z drugimi delavci v drugih TOZD, se mora ta v končni obliki sprovesti na odnose podjetij med seboj, na podjetniško logiko, na borbo za dobiček, na absolutno orientacijo na trg, na konkurenco na trgu v spopadu okrog cen, skratka tista cela podjetniška logika, ki pride tukaj do izraza in dobiva samo dohodkovno fasado, ki pa se v resnici nujno sprevrže v borbo za profit na račun drugega, to se pravi, na razbijanje enotnega združenega dela in s tem v zvezi z nujno orientacijo na državo kot na tistega arbitra, ki mora nastopati, da ugotavlja, kaj je skupni interes, ki s svojo silo uveljavi ta interes v družbenem življenju.

DELAVCI TOZD MORAJO VEDETI ZA USTVARJENI DOHODEK TOZD IN ODLOČATI O TEM DOHODKU

To niso nobena teoretska vprašanja. Rečem vam, da osnovne težave, ki jih imate vi v zvezi z reševanjem teh vprašanj, o katerih ste danes govorili, in ki so jih omenjali vsi materiali, ki jih je komisija za današnji sestanek pripravila, izvirajo iz tega. Da se razumemo, kaj je posledica tega: nič v odnosih med delovnimi organizacijami in med SOZD se ne more izvršiti, da ni to na tak ali drugačen način odnos med TOZD. Naš ustavni sistem in tudi dejanski odnosi, kakršni se danes že razvijajo, so to — nihče se ne more reševati v direktnih odnosih med delovnimi organizacijami. Vsak konkretna realizacija in vsako ustvarjanje dohodka najde svoj odraz v TOZD, v spremembah in računih TOZD in sicer v tistih TOZD, ki med seboj poslovno sodelujejo in sicer na podlagi njihovih konkretnih realnih odnosov. Res je to, da nam ponekod knjigovodstvo ostaja še vedno na nivoju delovnih organizacij, da niso ponekod razčlenjeni, še identificirani dohodki za vsako TOZD na podlagi njenih poslovnih odnosov. Samo to ne spremeni dejstva. To pomeni samo to, da imaš ti v tistih delovnih organizacijah vedno subjektivne sile, ki so prešibke, da bi določeno realnost, ki obstoji v poslovnih odnosih in se praktično stalno obnavlja in reproducira, da bi tudi knjigovodsko na ustrezen način izrazili tisto, kar se zahteva v ustavi, kot se zahteva že v naših zakonih. Vemo, tukaj imamo določeno protizakonito situacijo, ki se seveda izgovarja na različne načine češ, kam bomo prišli, če bomo imeli knjigovodstvo v vsaki TOZD, koliko aparata bo nastalo itd. kot da se ugotavljanje dohodka po TOZD tudi ne da racionalizirati na ta način, da se na ustrezen način tudi službe organizirajo in tako naprej. Skratka, to stvari popolnoma nič ne spreminja, zato po mojem mnenju v veliki meri nimajo veliko racionalne vsebine tkzv. diskusije o dvostopenjski, tristopenjski,

štiristopenjski, petstopenjski organizaciji. Imeti moramo dejansko odnose med TOZD. Vse odnose, ki se dogajajo v organizacijah, ki so vključene v SOZD Iskra ali Gorenje, ali njihove medsebojne odnose moramo postaviti tako, da so TOZD nosilci vseh odločitev o dohodku, tudi takoiimenovanih poslovnih in vodstvenih odločitvah, ki se nanašajo na to, kolikšen del dohodka se uporabi nazaj kot sredstvo družbene reprodukcije, v kakšni obliki, koliko v obratna sredstva in v kakšna obratna sredstva, v kakšne poslovne odnose v zvezi z obratnimi sredstvi, ki jih ustvarjaš. Za temi obratnimi sredstvi so konkretni partnerji, s katerimi ta obratna sredstva zagotavljaš v tej naravni obliki. Ravno tako, če so delavci tisti, ki odločajo koliko se tega dohodka spremeni nazaj v osnovna sredstva, če so delavci tisti, ki odločajo koliko se od tega dohodka uporabi za razne oblike skupne potrošnje, kakšne direktive se dajejo delegatom v občinskih skupščinah in republiških skupščinah, da glasujejo n. pr. za razne vrste splošne porabe, od katere zavisijo potem tiste obvezne datavte bodisi obvezni prispevki in davki, potem je vse, kar se dogaja v okviru sestavljene organizacije združene dela ali delovne organizacije, rezultat odločitev delavcev v TOZD.

KAKŠNI SO MOTIVI ZDRUŽEVANJA DELAVCEV TOZD V DELOVNE ORGANIZACIJE?

Zato je jasno, da je treba izhajati iz tega in ugotoviti, katere so tiste funkcije, ki se lažje, ceneje, bolj učinkovito in racionalno ter bolj razumljivo delavcem, rešujejo v neposrednih odnosih med TOZD, katere pa so tiste zadeve, ki so po svoji prirodi take, da jih v zvezi z družbeno funkcijo, ki jo ima delovna organizacija, v katero se združujejo TOZD, kot v skupno organizacijo, opravljajo bolj racionalno, efektivno itd. v sami delovni organizaciji.

Te funkcije je treba definirati in napisati v statututu oziroma samoupravnem sporazumu o ustanovitvi delovne organizacije. Če boste k tem stvarim pristopili tako, boste kar zadeva motive združevanja delavcev TOZD v delovne organizacije, ugotovili, da sta ta dva principa — tkzv. branžni in inovacijski princip združevanja delavcev TOZD v delovne organizacije, ki ste jih vzeli kot osnovo združevanja, samo po sebi (milo rečeno) enostranska, zelo daleč in zelo posredno povezana z neposrednimi interesi delavcev v TOZD, kakor jih oni čutijo in jih lahko spoznajo v vseh konkretnih oblikah poslovanja in drugih odnosov med drugimi temeljnimi in ostalimi organizacijami združenega dela, krajevnimi skupnostmi in družbeno-političnimi skupnostmi.

Vprašanje branžne organizacije Iskre je odprto že več kot 10 let. Ko sem bil pred sprejetjem samoupravnega sporazuma o združevanju v SOZD, ki ste ga podpisovali do konca leta, prisoten na nekem sestanku na Laborah, smo se točno zavedali dveh slabosti tistih gradiv, ki so bila sicer solidno pripravljena in veliko prediskutirana v predhodnih pripravah, kar ni slučaj z današnjim sestankom. Tam smo vedeli, da je odprto vprašanje, kaj je TOZD in kako daleč smo v samoupravnem organiziranju prišli. To je bilo leta 1973, ko ustave še nismo imeli, smo pa imeli ustavne amandmaje, kar je pravzaprav isto, ker se v tem pogledu ustava ne razlikuje od ustavnih amandmajev. Ostalo pa je odprto še drugo vprašanje, kako se bodo TOZD, ki so bile organizirane v takratnih delovnih organizacijah, organizirale po nekem branžnem principu, ki je bil v sporazumu kot neka dogovorjena osnova že vnaprej opredeljen, o čemer je takrat govoril tov. Hujs. To pa je bila neznanka. Kar zadeva mene, moram priznati, da si nisem, in to je bilo razvidno iz takratnega mojega predhodnega razgovora s tovariši, mogel predstavljati, kaj je to branžna organizacija.

Sedaj sicer imate branžne organizacije, vendar pa po vsem, kar je bilo tukaj rečenega in kar izhaja iz samoupravnega sporazuma, ki ste ga sprejeli in podpisali konec preteklega leta in ki sem ga prečital pred nekaj dnevi, vidim, da je branžna organizacija vendar organizacija, ki nastaja ne toliko po inovacijski logiki, po logiki raziskovalno-razvojnega procesa, ampak nastaja po logiki usposabljanja za organizirano nastopanje TOZD (v eni delovni organizaciji) na trgu in v tem smislu za čim večje usposabljanje za spopad s konkurenco na trgu, da imaš v rokah čim več adutov in čim več moči, ko

se dogovarjaš z drugimi TOZD, ki so postavljene po istem principu, predvsem orientirane na trg in tržne odnose.

Ne rečem, da se v vseh elementih, ki se tudi navajajo v zvezi z inovacijami — od raziskave trga in tržišča, do raziskave tehnologije in transfera proizvodnje, skrivajo kot uporabna tista prenašanja tehničnih rezultatov, do katerih se je prišlo, to je raziskav za prenos v neposredno uporabo v industrijski proizvodnji. Strinjam se sicer s tem, da je komplicirano napisano, vendar če prav razumem, gre pri raziskavi trga za aplikativno raziskavo, aplikacijo teh raziskav v praksi, tako da gre v danem primeru za proizvodnjo, ki obsega dejansko raziskavo, proizvodnjo in prodajo. Te stvari niso jasno postavljene, kaj je pod to inovacijsko verigo razumeti, zato pa se v tem gradivu tudi zelo nejasno proglašča inovacija kot osnovno načelo pri povezovanju TOZD v delovne organizacije. Razumljivo je tedaj, da izvira iz tega cela vrsta nejasnih in nerazčiščenih medsebojnih odnosov med TOZD, ko le-ti sklepajo samoupravne sporazume, ko se združujejo v delovne organizacije in da ostajajo taki nerazčiščeni odnosi tudi v nadaljnjih združevanjih delovnih organizacij v SOZD. Iz tako nerazčiščenih odnosov pa se poraja pomnoževanje in zaostrovanje nerešenih vprašanj, na katere delavci terjajo odgovore. Vse to pa se toliko bolj multiplicira z združevanje v sestavljeno organizacijo združenega dela, posebno še, ko se ta sreča s tako sestavljeno organizacijo združenega dela kot je Gorenje, ki se je razvijalo po svoji lastni logiki, lastnih interesih delavcev v njihovih TOZD in po lastni logiki njihovega združevanja v delovne organizacije in sestavljeno organizacijo združenega dela.

ZAKAJ NE GOVORIMO V JEZIKU, KI GA VSI DELAVCI RAZUMEMO!

Mislim, da je tu začetek težav, ki nastajajo zaradi tega, ker niso dohodkovni odnosi izhodišče povezovanja TOZD. Pri tem ne mislim dohodek kot tak v njegovi izoliranosti, lahko je tudi profit, če gledaš celo vrsto rešitev, ki jih vi tukaj predlagate kot neke rešitve v razvoju socialističnega samoupravljanja na področju teh dejavnosti v Sloveniji in Jugoslaviji. To so rešitve, ki so prisotne v vseh sistemih. Kaj so trusti itd. (z vsemi tistimi odnosi, ki so za njih značilni) drugega kot to, kar vi tukaj predlagate. Bistvene razlike ni. Razlika je v tem, da je sam delavec v TOZD v drugačnem položaju in se bo zato raznim kapitalističnim konsekvencam takih povezav na področju te dejavnosti, do katerih mora nujno priti, uprl. To je tisto, zaradi česar je neki tovariš vzkliknil: „Poslušajte tovariši, saj ste zelo pametni, samo jaz vas ne razumem!“ In ker vas res ne more razumeti, ker mu je ta logika tuja, saj on živi v drugi, dohodkovni logiki, ko se mu je dohodek prikazoval kot tisti dohodek, katerega je ustvaril in realiziral in ki mu v resnici pripada. Gre za dohodek, ki ga je ustvaril zato, ker je imel take materialne stroške, tako in tako amortizacijo, take poslovne partnerje, ki so v takih ali drugačnih težavah oziroma prednostih, ki pogojujejo ustvaritev takega dohodka, ker je nekaj dohodka investiral v obratna in nova osnovna sredstva, novo tehnologijo in razvoj, imel neto osebni dohodek tak, ki je omogočal korak standardom, z draginjo in življenjskimi stroški, ker je prispeval za šole, otroške vrtce, zdravstvo itd. To so pa v resnici dohodkovni odnosi. Vi morate pokazati delavcem, kako nastaja njegov dohodek iz stališča stroškov in iz stališča prodaje njegovih proizvodov. Prikazati mu morate smisel te delitve. In če se njegov dohodek v obliki kapitala pojavi kot sredstvo družbene reprodukcije, zakaj tako, s kakšnimi cilji in v kakšnem času bo ta cilj dosežen. Tako vas bo gladko razumel, ker gre za odnose, ki so mu blizu, od katerih živi in zato tudi ne zahteva drugega odgovora od vas, saj je ena temeljnih nalog samoupravljanja in njegovega razvoja, da delavca postavimo pred situacijo, da na vseh relacijah o teh stvareh odloča. To ni nobena posebnost, saj je knjigovodsko vse jasno.

Pri razviti inteligenzi v naših strokovnih službah in po štiriletnem postamdamajskem obdobju in naporih v Sloveniji, usmerjenih v organiziranje odnosov na ta način, da bo delavec te stvari razumel, če se mu adekvatno prikažejo, se zares postavlja vprašanje, ali je obstoječe dejansko stanje res rezultat neznanja in zapletenosti, da se ta inteligenca ne znajde v tem, kar je v ustavi zapisanega in kar je bilo v tisočih govorih in stotinah resolucij že napisanega in pojasnjenega in da tega v svojih temeljnih organi-

zacijah združenega dela in vseh oblikah zruževanja ne more razumljivo predstaviti delavcu, da bi te dohodkovne odnose, v katerih delavec že leta in leta živi in se že leta in leta reproducirajo, ker drugače družba ne more eksistirati, delavec tudi razumel. Ta družba pa ne eksistira samo, ampak se razvija in rešuje cele vrste vprašanj, in celo zelo hitro se razvija, tako da ima več problemov zaradi hitrega razvoja, kot od svojih lastnih slabosti in napak. Tu je vprašanje, ki se postavlja pred komuniste, in pred organizacijo ZK v vsaki TOZD, delovni organizaciji in drugi organizaciji združenega dela ali pa to komisijo, o kateri govorite, da je pripravljala to gradivo. To ni nobena velika alkimija ali skrivnost. Potrebno se je samo poglobiti. Tu pa tega ni, ampak se iznašajo vse mogoče komplikacije. Take komplikacije sicer obstajajo, saj noben sistem ni enostaven. Se več pa jih je seveda, če postane kompliciranje cilj, s čimer se komplicirajo in zaostrojujejo medsebojni nasprotni interesi in protislovja v družbenem razvoju, kar konec koncev zahteva lahko kot nujnost uveljavitev skupnega interesa z vojsko in policijo. Vsak sistem, ki hoče brez represije reševati probleme, ni enostaven. Zahteva namreč, da se ljudje sestanejo in sporazumejo ter ugotovijo, kaj jim je v teh različnih interesih skupnega in da tako skupno rešujejo tisto, kar je med njimi različnega, s tem, da najdejo izhod z medsebojnim upoštevanjem interesov drugih v svojem lastnem interesu v smislu ustave. To je osnova ustave. Mislim, da bi morali o teh stvareh enkrat za vselej nehati diskutirati, ker gre za abecedo na področju samoupravljanja.

PROGRAMSKA SKUPNOST OMOGOČA TUDI DOGOVORE O DELITVI TRGA, O IZLOČANJU KONKURENCE, O USTVARJANJU MONOPOLOV. TO PA NI V INTERESU DELAVCEV

Če iz te navidez splošne konstatacije v zvezi z dohodkovnimi odnosi preidemo na konkretne zadeve, ugotovimo, da to ni nobeno splošno govorjenje, ampak da ima vse povedano svojo konkretno osnovo v pričujočem gradivu, ki ima jasno opredelitev v teh prikazih, kako funkcionirajo in s kakšnimi problemi se srečujejo TOZD v razvoju samoupravljanja Iskre in Gorenja, da ne bom govoril samo o Iskri. Gorenje si je postavilo koncept tkz. programske sorodnosti finalnih potrošnih dobrin. Včeraj sem dobil tale zadnji predlog: „Programska skupnost izdelkov široke potrošnje.“ Tov. Atelšek je bil enkrat pri meni in je posebej govoril o tem, kako bi bilo mogoče združevati organizacije zruženega dela. To je približno isto, kot je v Iskri postavljeno, s tem, da je le malo drugače povedano. Po mojem mišljenju pa je taka programska skupnost majhen korak nazaj, ker je v Iskri inovacijski princip, če ga prav razumeš in prav postaviš, vendarle element, ki lahko vleče naprej in s seboj pritegne ne samo raziskavo trga, ampak tudi proizvodno usmeritev in na podlagi tega nadaljnjo izpopolnjevanje tehnologije, tehnike itd., skratka lahko potiska naprej z vključevanjem znanosti tudi celotno organizacijo združenega dela. Pri izključni programski usmeritvi izdelave izdelkov široke potrošnje pa, kar se mene tiče, obstoja bojazen, da tak koncept hoče noče vsebuje vse elemente usposabljanja za trg, izločevanje konkurence, ki se ti eventualno pojavlja v Iskri ali kje drugeje, vse elemente zaščitve konkurence, ki ni vključena v to skupnost. V kolikor se ta konkurenca ne more zadušiti, pa ta koncept pogojuje dogovore z organi občine, da ne delajo tozadevnih težav s tujo konkurenco, tako da ni neupravičen očitek, da smo Slovenija zaprti trg, ko se na drugi strani na veliko ustimo z zahtevami po enotnem jugoslovanskem trgu in njegovem čimboljšem funkcioniranju. To pa tudi objektivno pogojuje določen monopol nad določeno proizvodnjo, kar seveda ni nič novega in nič čudnega, saj izvira iz logike, ki jo vsiljuje trg v odnose, v razvojno orientacijo podjetij, ki delujejo na podlagi podjetniške logike, ne pa na podlagi delavčevega interesa v vsej njegovi dimenzionalnosti, ki se kaže v ustvarjanju dohodka in njegovi delitvi. Pozabili ste tukaj, da je delitev dohodka v dohodkovnih odnosih funkcija pridobivanja dohodka, in ne samo delitvena kategorija, ker so tudi izdatki za skupno in splošno porabo v funkciji ustvarjanja dohodka. V tem pogledu med orientacijo Iskre in Gorenja v tem gradivu ni bistvenih razlik. Mogoče izgledajo ti odnosi na strani Gorenja bolj grobi, ker so bolj jasno

postavljeni, na strani Iskre pa so spričo inovacijskega momenta še malo retuširani in zakriti. Mi smo vsi za to, da nismo polkolonijalci, vendar pa je vprašanje odvisno od celokupnih naših odnosov in velik del vprašanj, ki se tukaj postavljajo, izvira prav iz tega.

ČE BI VI RESNIČNO HOTELI IMETI SKUPNE STROKOVNE SLUŽBE (NA NI-VOJU ISKRE IN GORENJA), BI JIH ŽE ZDAVNAJ IMELI.

Da ne bi bil predolg, bi šel po teh vprašanjih, ki jih je tov. sekretar sveta tu navedel. — Da se razumemo: ne bi hotel podcenjevati današnje diskusije. Še pred sekretarjevim prihodom sta bili tu dve zelo zanimivi diskusiji, ki sta po mojem mnenju v bistvu pokazali to problematiko, o kateri sem sedaj jaz govoril, nakazala pa jo je prav tako tudi tov. Gorupova. Ponavljam, da ne bi hotel podcenjevati prispevkov današnje diskusije o tem vprašanju. Moj namen je bil samo, da pokažem, kje je osnova teh težav, ki tu nastajajo. Začel bi takoj z vprašanjem, zakaj ni prišlo do združitve teh dveh SOZD. V tem materialu je prikazano, da gre za formalnopravne razloge in pa za pomanjkanje strokovnih služb. To je res dobro, da ste dali „rožce“ stran, ko ste prišli, kajti tukaj je povedano res skozi rožce. Saj vemo, da bi formalnopravne ovire tak kolektiv kot ste vi bil sposoben z malo napora rešiti v dveh dneh. Če je nekdo rekel, da se tega noče rešiti, je vprašanje, zakaj se noče. Sedaj se tukaj pojavlja obrazložitev, ki pove, da se hoče še naprej obdržati stanje, kakršno je, ne pa da smo se zbrali zato, da bi to stanje spremenili. To je bil za mene odgovor in ocena, ko sem videl v tem materialu razlog, zakaj nismo prišli do teh združevanj.

Druga stvar je seveda pomanjkanje strokovne službe. Zakaj pa je nimate? V času, ko ste se reorganizirali iz TOZD v SOZD, ste organizirali vrsto strokovnih služb. Če bi hoteli organizirati ustrezne strokovne službe pri vas, bi jih imeli več kot preveč. Po mojem je to, kar vi tukaj predlagate, verjetno preveč. Mislim, da ni nobene potrebe, da tukaj drug drugemu prikrivamo probleme ali skušamo to prenašati na probleme, ki nastajajo, ko pristopamo ali pa ko poskušamo pristopati k združevanju dveh tako kompliciranih organizacij — gigantov, kot sta Iskra in Gorenje. To sta veliki organizaciji v mednarodnem merilu, že vsaka za sebe, če pa to spojiš, je pa to seveda še toliko večje. Zato nima nobenega smisla, da bi si prikrivali probleme in iskali neke druge razloge in neka ne vem kakšna opravičila. Tukaj moramo pokazati na probleme, ki so, te probleme je treba naštet. Če bi vi te probleme naštel v teh materialih, bi bila ta diskusija od samega začetka povsem drugačna, saj bi se o problemih govorilo konkretno. Tako pa je treba najprej spraviti pesek iz oči (to pa traja nekaj časa), potem se šele lahko preide na realno diskusijo. Prav tako je s tem pomanjkanjem strokovnih služb.

Napačno je vsako hitenje in nervoza. Treba je stvari videti, dozoreti morajo, potem pa jih predstaviti delavcem, da jim bo jasno, da jih bodo sprejeli kot svoje, da jih bodo videli in rekli, sedaj so pa le nekaj dobrega sprejeli, da bodo razumeli in bodo prepričani, da bo le nekaj iz tega. Ne pa da delavci, ko pridejo pred njih, zamahnejo z roko in rečejo: „Ena reorganizacija več, za mene je tako ali tako dovolj, samo da imam plačo in stanovanje ali pa da ga podelijo mojim otrokom ali znancem.“

SKUPNOST TOZD (KOT NOVA OBLIKA POVEZOVANJA) LAHKO OLAJŠA PREHOD OD DOSEDANJE ORGANIZIRANOSTI V NOVO KJER BODO DOHODKOVNI ODNOSI PRIŠLI DO PRAVEGA IZRAZA.

Naslednja stvar, ki je bila tukaj predočena, za k. .ro se mi dozdeva, da je problem, ki se stalno postavlja, je vprašanje, ali je možna skupnost TOZD. Zelo interesantno je, da se to postavlja kot vprašanje. Amandmaji to jasno postavljajo, člen ustave o tem jasno govori. Ne samo, da je možno, ampak celo vzpodbuja, da TOZD za tiste zadeve, ki so jim v skupnem interesu, lahko ustanavljajo skupnosti in sicer v okviru delovne organizacije in s temeljnimi organizacijami drugih delovnih organizacij. Ustava nič ne govori o tem, ali je temeljna organizacija ali delovna organizacija vključena v neko

drugo SOZD, da zato ne sme biti skupnosti TOZD. To je jasno napisano. Zato ne vem, zakaj delati problem iz nečesa, kar ni problem. Ne verjamem, da nimate pravnikov, ki tega ne vedo, ki tega ne znajo na ta način tolmačiti. Seveda, ker to ni pravno vprašanje, vi tega pravnikov ne vprašate, ali pa se ne oglašajo. Tukaj je vprašanje konkretnih interesov. Prav o tej skupnosti TOZD sem takrat, dobro se spomnim, leta 1973 na Laborah govoril, ker skupnost TOZD tam ni bila prisotna. To ni nobena moja izmišljotina, ampak je to sestavni del vseh diskusij v zvezi z ustavo, je sestavni del tega ustavnega sistema. Celotno vrsto vprašanj prehoda iz enega načina poslovanja in povezav v reševanju določenih problemov v drug način teh povezav olajša lahko prav skupnost TOZD, saj omogoča, da ni potrebno od danes na jutri lomiti delovne organizacije, ki ste jo pred 6 meseci ali pred 3 meseci postavili. Sedaj se pa kaže, da so interesi dosti bolj povezani z interesi temeljne organizacije v drugi delovni organizaciji, v drugi SOZD ali celo izven SOZD, kakor z interesi temeljnih organizacij, s katerimi se je združila v delovno organizacijo. Če je to res, se vprašamo, kaj vas tu ovira in kdo ima lahko tu škodo glede tega, če se delavci te TOZD povežejo z delavci v drugi TOZD, ne glede na to, kje je organizirana za skupno reševanje teh skupnih zadev. Zakaj iz tega delati problem? To je tukaj kot osnova, kot indikacija. Nekateri pravniki so rekli, zakaj je to treba pisati v ustavo, češ da to obremenjuje ustavo. Pa smo vseeno napisali prav zato, da ne bi bilo spora ali je to možno ali ne. Bila je tudi diskusija o tem, ali se lahko skupnosti TOZD ustanavljajo samo v okviru delovne organizacije. Rekli so da ne, da se lahko povsod ne glede na to, kje je delovna organizacija, povsod, kjer je skupni interes. Organizacija naj sledi interesom, interes pa ti kaže spet dohodek. Interes ni nekaj izmišljenega. Interes se da meriti objektivno v dohodkovnih odnosih, kljub vsem slabostim v cenah, kljub vsem nesorazmerjem v odnosih cen, ki tukaj obstojajo. To se da meriti in tudi obrazložiti.

ORGANIZACIJA (DELA IN POSLOVANJA) NAJ SLEDI, NAJ SE PRILAGAJA INTERESOM DELAVCEV

Poudaril bi še nekaj v zvezi s skupnostmi TOZD in z dohodkom, kar sem prej pozabil. Tukaj sem med drugim govoril tudi o Iskrinem gradivu. Govorim več o Iskrinem gradivu, ker je v določenem pogledu, kar zadeva družbenoekonomsko plat in problematiko, jasneje izdelan in se zato lažje spusti v dejansko problematiko odnosov, ki tukaj nastajajo. Kar se tiče problematičnosti povezave na podlagi dohodkovnih odnosov, je tukaj omenjeno, da je vsaka TOZD v Iskri tržni proizvajalec po tržnih cenah, in da zelo majhen odstotek svojih proizvodov proda TOZD—om v Iskri (v lastni delovni organizaciji in pa Iskri v celoti). Potem je tukaj napisano s tako majhnimi črkami, da nisem mogel razbrati, vendar v bistvu to kot razlog, kot argument popolnoma ne drži. Govori pa o dveh stvareh: prvič, da je za trgovino, predvsem takšno z zunanjetrgovinskim poslovanjem popolnoma neobdelan in iz samoupravnih in ustavnih vidikov popolnoma neurejen odnos v okviru Iskre. Toda navsezadnje se tu prodaja na nek način, tu gre preko nekoga ali preko lastne organizacije, ali gre ven iz Iskre ali v zunanjo trgovino, ali gre ven preko nekoga kupcem v Jugoslaviji, kamor se prodaja. Če bi šel po dohodkovnem odnosu, bi rekel: Jaz ustvarjam v direktnih odnosih s proizvodnimi TOZD-i v Iskri toliko in toliko odstotkov dohodka na podlagi določenega proizvoda ali asortimana proizvodov, ki ga proizvaja in proda na podlagi prometa s tretjimi osebami izven Iskre ali v inozemstvu. Določen procent tega pa gre direktno moji prodajno nabavni mreži, določen procent gre direktno preko te specializirane organizacije, ki jo imamo v okviru Iskre. Skratka — dohodkovni odnos bi bil tukaj jasen. To ni argument, da se na podlagi dohodkovnih odnosov ne moreš organizirati, temveč nasprotno. Drugi element, ki se pri tem kaže, je ta, da je verjetno drugi del samoupravnega organiziranja in povezovanja TOZD Iskre, ki je za njihovo prosperiteto, za njihovo stabilnost, za njihov razvoj mogoče pomembnejši kot povezovanje s TOZD, s katerim so združeni v Iskri, popolnoma prepuščen tržni stihiji in pa tržni logiki in bazi starih kupoprodajnih odnosov, ki se iz leta v leto obnavljajo, vendar brez ustreznih samoupravnih medsebojnih pravic in obveznosti, kakor jih narekuje ustava

in kakor izvirajo iz prirode združenega dela. Čeprav te organizacije niso vključene v Iskri, so vendar sestavni del združenega dela. To pa so vsi vaši nešteti kooperanti, ki jih imate, kakor pravite, nekaj v Iskri, veliko večino pa izven nje, (verjetno velja to tudi za Gorenje), s katerimi ste v stalnih poslovnih odnosih, ne od lanskega leta, ampak odkar ste nastali. Od njih je odvisen velik del vašega razvoja, vanje vlagate tudi vi. V direktnih odnosih z vami ustvarjajo del svojega dohodka pa tudi del svoje razširjene reprodukcije. Po drugi strani pa so popolnoma izven reševanja teh problemov in iskanja skupnih rešitev, o katerih mi danes govorimo, ki se jih prav tako tičejo, in ki so za celo vrsto teh temeljnih organizacij pomembnejše kot pa so konkretne povezave v okviru Iskre in pa kakor so vzpostavljene med Iskro in Gorenjem.

UVELJAVITEV DOHODKOVNIH ODNOSOV JE TORIŠČE RAZREDNE BORBE

To je pa druga stvar, o kateri ta argument govori. Tovariši, vi o teh stvarh veste mnogo več kot jaz, to stvar dosti bolje poznate kot jaz, saj s tem že leta in leta živite, zato mora to najti svoj odraz tudi v takih gradivih. Sicer se človek ne more znebiti vtisa (vsaj politiki iščemo politične motive tudi za vsem tem), da je to tudi eden od argumentov, ki ga od nekod izvlečeš, ki ti pride prav tudi za to, da rečeš: na bazi dohodkovnih odnosov se ne da, da se samo na podlagi logike podjetja in pa profita, ki ga zaradi lepšega imenuješ dohodke. Mogoče delam vrsti ljudi krivico in bodo zaradi tega užaljeni, ampak na teh vprašanjih se odvija razredna borba, tu je konkretno torišče razredne borbe v Jugoslaviji, pa ne samo v Jugoslaviji, temveč tudi po vsem zapadnem industrijskem svetu in isti problemi prihajajo na dan tudi v tem tkim. industrijskem socializmu. To je razredna borba sedanjega časa v industrijsko razvitem svetu. Ne vem, zakaj morate dobivati (ker ste člani vseh političnih forumov in imate vse mogoče odgovornosti) osnovni pouk o teh stvareh na takih sestankih, kot je današnji. Res ne vem, zakaj. Če drugega ne, vsaj ko ste ta material brali, (upam, da ste ga, preden ste prišli na ta sestanek) bi se morali vsaj ob teh nejasnostih spopasti. Med seboj se bolj poznate, vam ni treba delati drug drugemu krivico, ker se poznate; je pa oportunistem, če smatrate, da naj se o teh stvareh ne govori.

RAZVOJ SOCIALIZMA JE ODVISEN OD RESNIČNEGA IN ENAKOPRAVNEGA NAGRAJEVANJA PO DELU

Kar zadeva skupnosti TOZD: če bi sledili logiki dohodka in dohodkovne povezanosti teh raznih povezav, v katerih se nahaja vsak TOZD, ne samo v Iskri in Gorenju, bi našli tudi objektivna merila in objektivne kriterije za tiste zadeve, ki so po svoji narodi take, da se te TOZD morajo v svojem skupnem interesu povezovati z vsemi drugimi TOZD v Iskri, v Gorenju ali kjerkoli. Tega ne bo težko dokazati vsem drugim TOZD v delovnih organizacijah, v katerih so vključeni tudi interesi celotne delovne organizacije, saj se del problemov avtomatsko prenaša na tiste poslovne partnerje, na podlagi dohodka, ki je ustvarjen na podlagi čistih računov, ki nastajajo v teh dohodkovnih odnosih, ne pa na podlagi neke solidarnosti. Tukaj se kar naenkrat pojavi vprašanje solidarnosti. Jaz nimam nič proti solidarnosti, obratno, ampak to, kar vidim tu, za mene ni solidarnost, ampak je reševanje problema, od katerega je odvisen razvoj socializma. To je nagrajevanje po delu, pa enakopravnost pri tem nagrajevanju, to je, da se za enako delo ustvarja enak osebni dohodek. To je, pravijo, v Gorenju doseledno speljano. Mislim, da je zelo dobro, če je to speljano, mislim, da je to pomemben dejavnik za trdnost in stabilnost celotne organizacije združenega dela in pa sestavljene organizacije Gorenje. Ne me napačno razumeti, da to podcenjujem, ampak gre za pravo kvalifikacijo tega dejstva, to je za enako delo. Če temeljna organizacija ustvari dohodke, potem to pomeni, da delavec ustvari na podlagi skupnih postavljenih meril in kriterijev za isto delo, ki ga opravljajo na podlagi delovnih mest, ki predstavljajo isto delo, tudi osnovo za svoj dohodek. Tu se postavlja vprašanje, kakšna je stimulacija za boljše delo in kakšni so tu kriteriji za to. V zvezi s tem mislim, da je vsaka solidarnost še kako škodljiva.

Mislim, da mora solidarnost priti tam, kjer TOZD ne ustvari, ne po lastni krivdi, dohodka i bi omogočal, da zagotovi vsakemu delavcu, da dobi na delovnem mestu tisti OD, ki mu po teh skupnih pravilnikih in skupnih merilih pripada, če ni med vsemi temi klavzulami o eventualnem procesu sanacije, objektivnih pogojih itd. Ugotavljanje lastne subjektivne krivde. Tu ste napisali, da je to strateški element razvoja. Če gre za odstopanje od tega pravila, če imaš višji OD kot pa ti gre po kupnih merilih, če imaš objektivna merila samo na podlagi dohodkovnih odnosov, n. pr. če si ustvaril večji dohodek zaradi predhodnega vlaganja, zaradi modernejše tehnologije, zaradi naprednejše tehnike, ki si jo uvedel, kar te je tudi nekaj stalo, da si to speljal, če si ti med tem časom že odplačal tudi kredite, ki so ti vse to omogočili, in sedaj pričneš izplačevati tudi nekoliko večji dohodek, boš ta osebni dohodek utemeljil z rezultati predhodnega vlaganja, n. pr. za raziskovanje trga, za predvidevanje, kaj se bo na trgu zgodilo, potem tak višji dohodek lahko opravičiš. Bil si sposobnejši, da se znajdeš, kot pa tvoj partner, oziroma tisti, s katerim primerjaš osebni dohodek. To so potem tista vlaganja na podlagi minulega dela, na podlagi minulih raziskav, ki niso nobena tajnost. Točno se ve, da je Podravka „požrla“ vse naše slovenske juhe, ker se na trgu niso znašle. Zato se tudi vam lahko kaj takega pripeti, ker imate tudi še enega takega „soma“ v Jugoslaviji, ki vam lahko stalno preti s tem in tukaj so te možnosti ugotovljene objektivno. Samo to za mene ni solidarnost. To je družbenoekonomski odnos, ki nastaja na podlagi dela, na podlagi rezultatov vloženega dela, minulega dela, ki se ga da seveda ugotoviti. To se začne že v takih TOZD, ki so po dohodkovnih interesih v procesu ustvarjanja dohodka med sabo povezani, od surovine pa do prodaje, to se da ugotavljati.

ZNOTRAJ DELOVNE ORGANIZACIJE IMAMO INTERNE CENE

Vprašanje je, kako ugotavljati dohodek: na tržnih cenah, ali upoštevati tudi korigirane cene. Vprašanje razumem, vendar v členu ustave, ki govori o TOZD, je ravno rečeno, da je osnovna oblika združenega dela, v kateri se da (med drugim je ta kriterij) ugotavljati dohodek na podlagi tržnih cen ali na drug način določenih internih cen. Delovna organizacija je delovna celota, v kateri se da rezultat dela samostojno izraziti kot vrednost v delovni organizaciji ali na trgu. To se pravi, na trgu so cene tržne, vrednost v delovni organizaciji pa ima prav tako vedno obliko cene, ker je cena v denarju izražena vrednost. To je definicija ene. Torej, če vrednost izraziš znotraj delovne organizacije, dobiš tako imenovano interno ceno. To je lahko tržna cena, ki je lahko korigirana tržna cena, višja, nižja itd.

V Iskri govorite, da praviloma ne more biti višja od tržne cene. Češ, da interna cena ne more biti višja od tržne cene, ker lahko drugemu povzroča izgubo, če se orientira in obračunava dohodek po interni ceni.

Recimo, gremo sedaj na bruto osebni dohodek. Sedaj se pojavi vprašanje, kaj je z neto osebnim dohodkom in ker se v neto osebnih dohodkih delavci primerjajo glede živega dela, glede bruto osebnega dohodka, v katerem so vračunani prispevki in davki, ki niso v celoti odvisni od tiste delovne organizacije, v kateri delavec dela, ti pa so odvisni od krajevne skupnosti in pa tiste družbeno politične skupnosti, ki obvezne prispevke sicer predpisujejo, tukaj pa se lahko razlikujejo. Tukaj so problemi, ki jih moramo na osnovi prakse rešiti in najti neke trajne rešitve. Dokler pa tega ne bo, se bomo lovili. Te naše uredbe in ti zakoni bodo še polni postavk, ki so postavljene na podlagi nekih izkušenj in teoretičnih posplošitev, ki jih mora praksa šele potrditi. Čim več bomo imeli prakse, tem trajnejše bodo rešitve, do katerih bomo prišli.

Prav tako je s temi internimi cenami. To ni nobena naša izmišljotina, saj jih na veliko uporabljajo kapitalisti in niso socialističen atribut niti atribut samoupravnega sistema.

NAJBOLJ IZRAZITI MOTIVI ZA ZDRUŽEVANJE SREDSTEV SO V TISTIH TOZD, KI SO MED SEBOJ DOHODKOVNO POVEZANE

Tisto, kar je lahko samoupravni atribut našega sistema, je pa združevanje dela in sredstev na podlagi uresničevanja večjega dohodka, na podlagi skupnih vlaganj. Gre za

reševanje tistih problemov v konkretni proizvodnji konkretnih artiklov, ki tebi omogočajo, da delaš z manjšimi stroški ali pa da delaš kvalitetnejše proizvode, ker ti oboje omogoča potem večji dohodek, ker pa ti z nižjimi cenami omogočiš nekomu, ki se prebija na trgu med močnejšo konkurenco, da je konkurenčen. Dogovoriš pa se z njim, da boš v tem skupnem dohodku participiral ali pa da bosta neko skupno investicijo, ki je v skupnem interesu, z razdeljevanjem sredstev skupaj do kraja izpeljala. To se pravi, da se bo del dohodka, ki se je skupno ustvaril, uporabil za tako skupno investicijo. To pa je tisto samoupravno sporazumevanje o združevanju dela in sredstev, ampak ne o združevanju sredstev in dela nasploh, ampak o združevanju dela in sredstev na podlagi dohodka in pa dohodkovnih odnosov, kot v funkciji povečevanja dohodka in ugotavljanja medsebojnih pravic in obveznosti, ki nastajajo na podlagi tega združevanja, v usklajevanju deleža s prispevkom, kot je napisano v ustavi. To so osnovni motivi. Seveda takih motivov niti v branžnih organizacijah, niti v kakšni drugi obliki ali inačici horizontalne povezave ni tako izrazitih in neposrednih, kot so dohodkovni odnosi, ki nastajajo v tej medsebojni povezanosti in interesih od začetka od raziskovalnih del do surovine, vseh faz predelave, do prodaje. S tem ne rečem, da niso nekatere povezave koristne in nujne. Zdaj je vprašanje, ali se moraš zaradi tega povezovati v delovno organizacijo, ali ni tudi možno za take skupne interese ustvariti skupnost TOZD. Recimo za šolstvo se da v skupnosti TOZD marsikaj postaviti, najti tisto ustrezno organizacijsko obliko, da ti v usmerjeni izobraževalni skupnosti nastopiš kot organiziran partner, ki zagotovi svoj vpliv na vzgojo in izobraževanje tistega profila kadrov, ki tebi ustrezajo, na stalno prilagajanje učnih programov zahtevam razvoja.

ISKRA IN GORENJE SKUPAJ LAHKO USTVARITA ZADOSTEN DENARNI SKLAD ZA USPEŠNO IN UČINKOVITO RAZISKOVALNO DELO

Naj povem še nekaj v zvezi z raziskovalnim delom. Spomnim se diskusije, ki smo jo imeli okoli ZZA. Sedaj ste ta zavod razformirali in imate predvideno neko zelo močno službo kot skupno službo na nivoju SOZD. Njena vsebina je zelo neopredeljena, ne veš, kaj bo z njo. Istočasno pravite, da je razvojno raziskovalno delo in njegova aplikacija bistvena sestavina vsake DO. S tem se strinjam. Vsaka DO mora to imeti. Vendar pa, če ba taka organizacija kot je Iskra na področju kot je elektronika — ki je ena najbolj dinamičnih in smo pravzaprav šele na začetku vsega, kar bo svet odkril — svoje raziskovalno delo zajela v obstoječe DO, se bojim, da je raziskovalno delo nujno obsojeno na konservativnost in da bo nujno podrejeno trenutnim interesom. Odvisno bo od interesov obstoječega kadra, njegovega znanja in slučajnega sestava tega kadra. Odvisno bo od tega, koliko je v njem žilice za raziskovanje in težnje, da vleče stvari naprej, da sledi doganjanjem v svetu in da potem tudi sam v tej smeri nekaj naredi. K temu še posebno navaja dejstvo, da je uvedba vsakega novega postopka vezana z nabavo novih strojev in z novo organizacijo dela. To avtomatsko zahteva določeno amortizacijo, da dobiš nazaj, kar si vložil. Pridruži se še tendenca, da čim dalj časa po tistem, ko si se že amortiziral, pridobivaš čisti dohodek brez amortizacije ter ga imaš na razpolago za druge stvari. Pri tem te dogajanja v svetu ne priganjajo, razen če imaš konkurenta. Konkurenta pa celotna organizacija, kakršno imate predvideno, stiska iz trga, tako da je edini konkurent v tem, koliko bomo liberalizirali zunanje trgovinski režim. Skeptičen sem, da je orientacija, na katero ste šli po samoupravnem sporazumu dobra. Mislim, da je v redu, da ima vsaka DO svojo razvojno in aplikativno službo, seveda le do določene mere in za tiste zadeve, ki so po svoji prirodi take. Iskra pa mora imeti na področju elektronike nekaj več.

Z združitvijo Iskre in Gorenja nastane precej močnejša gospodarska organizacija, ki bo z veliko večjo maso dohodka in s tem v zvezi tudi z večjo maso akumulacije lahko v resnici na široko zastavila raziskovalno delo na tem področju. S tem pa se bomo rešili „grajzarstva“, s katerim se je boril ZZA. Ustvarili bomo organizacijo s kadri, ki bodo imeli vso perspektivo in vse možnosti za to, da bomo šli z znanostjo naprej pred svetom. Nekdo izmed vas je sam omenil, da se srečuje v inozemstvu s slovenskimi strokovnjaki, ki so od nas pobegnili praviloma ne zato, ker bi bili protijugoslovani,

ampak zaradi slabe perspektive, ki jo imajo kot strokovnjaki, da bi uporabili svoje znanje in ustvarjalno silo in ker kot mladi ljudje niso hoteli do kraja tako živeti zaradi siromašnih pogojev, ki ste jih vi ustvarili. ZZA je pri vas že dolga desetletja in vsakega, ki vam je pobegnil, imate vi na vesti. Dobro bi bilo, da se organizirate tako, da se bodo ti ljudje dejansko začeli vračati.

Iskra se doslej iz ne vem kakšnih razlogov ni tako orientirala — na papirju že mogoče, v praksi pa ne. Skupaj z Gorenjem pa bi lahko razlog, da ni denarja, brez dvoma odpadel.

Ne zaradi splošne javnosti ali politične strukture, ampak zaradi svojih delavcev morate biti prepričljivi. Politiki tako in tako vedo, tudi v družbenem planu bo in v srednjeročnem je napisano, da sta elektronika in šibki tok propulzni dejavnosti v Sloveniji, ki si morata najti mesto v jugoslovanski in mednarodni delitvi dela.

Mislim, da je tu vrzel, ki vam je služba na nivoju SOZD ne more nadomestiti. Gre za fundamentalne raziskave, ki so drage, dolgotrajne, za raziskave, ki so tvegane in ko greš s tem v industrijo, lahko spodletijo. Skratka gre za tisti skupni rizik, ki ga mora večja gospodarska osnova prevzeti nase in ga tudi lahko edino ona prevzame. To se ji zmeraj izplača, ker dobra in uspešna investicija vse dvakrat poplača. Tega v vaših materialih ne vidim in mislim, da je to korak nazaj od sporazuma, ki ste ga podpisali koncem 1973. leta. Zelo mi je žal.

ZDRUŽEVANJE TOZD NA PODLAGI DOHODKOVNIH ODNOSOV NIKAKOR NE RAZBIJA ENOTNOSTI INOVACIJSKEGA PROCESA

Pravite, da se pri združevanju TOZD na podlagi dohodkovnih odnosov razbije enotnost inovacijskih procesov. To je tukaj napisano kot argument (Kaj je inovacijski proces in kaj je enotnost, sploh ne veš, ko tukaj govoriš, da sem spadajo trg in tehnologija, pa proizvodnja itd.).

Vendar ta argument, pa kakorkoli ga obrneš, ne drži. Če gre za enoten inovacijski proces, smo zainteresirani angažirati čimveč TOZD, ki so zainteresirane na inovacijah, napredku in znanstvenem razvoju določene dejavnosti, določenega raziskovalnega dela in sicer v Iskri in v Gorenju, izven Iskre in izven Gorenja, v Sloveniji in izven Slovenije. Skratka, združiš celotno pamet nekega področja. To je izrazita dejavnost za skupnosti, tu naj se uveljavi skupnost TOZD, mogoče tudi skupnost DO. To se lahko uveljavi tako, kot ste naredili vi sedaj, da sta v okviru neke DO skoncentrirana potencial pameti in ustrezna aparatura, lahko pa se uveljavi tudi v določenem oddelku ali TOZD, v delovni enoti v okviru neke DO, kot je bil vaš Zavod. Lahko se organizira v specializiran institut. Tako da to ne drži.

Je pa nevarnost samozadovoljstva, ki so ga ti materiali polni, posebno Iskrin del, ki ponavlja, kako je že leta 1965 Iskra organizirana na ustavni način. Že pred ustavnimi amandmaji ste že imeli ustavno organizacijo in to zreducirano na decentralizacijo osnovne vsebine, to je demokratizacijo z odločanjem o delu, o interesih v zvezi z dohodkom, v znanstveno raziskovalnem delu. Tukaj pa o tem ni ne duha ne sluha. Zato smo prišli do rešitev, ki so blago rečeno, sumljive. Po mojem mnenju so rešitve glede organizacije znanstveno raziskovalnega dela korak nazaj v primeri z letom 1973. Mislim, da perspektiva združevanja z Gorenjem ne more k temu navajati in ne vem, kaj bi to bilo. Bolj pogumni bi lahko bili. Tega dejansko ne razumem.

USTANOVITEV INTERNE BANKE V ISKRI (ALI V ISKRI IN GORENJU) BO VELIK PRISPEVEK ZA CELOTNI RAZVOJ BANČNEGA SISTEMA

V gradivu so po mojem mnenju stvari postavljene tako, da bi lahko ustanovili interno banko. Postavljeno je vprašanje, ali interna banka za obe SOZD skupaj ali za vsako posebej. Predvsem bi želeli, da bi to bil ogromen korak naprej v Sloveniji za celotni razvoj bančnega sistema, če bi interna banka v Iskri zaživela kot finančna

asociacija vseh DO in TOZD, ki so tu. Ko bo zaživel(a) (in mora zaživet(i)), se bodo v to interno banko vključevale tiste TOZD, ki bodo imele skupne interese, ker so dohodkovno vezane — ne zato, da bodo od nekod jemale sredstva iz enega računa in ga dajale na drugega v interno banko, da bo tam ležal, ampak zato, ker zahteva celoten cikel procesa družbene reprodukcije od surovin do prodaje, da bi se ta sredstva čimbolj racionalno koristila in čimhitreje obračala.

Poslovanje preko interne banke sili na dohodkovne odnose. Izgovor je na drugi strani izraz dejstva, da sedanja logika združevanja TOZD v DO in DO v SOZD ne sili k temu ravno zato, ker ni sestavljena na podlagi dohodkovnega odnosa. Ustanavljanje interne banke dejansko pomeni dilemo ali izdvajati sredstva iz celjske podružnice in dati v neko drugo banko, ki bo imela sedež verjetno tukaj ali sredstva pustiti v Celju in jih bodo tam obračali. Če hočeš iti na dohodkovne odnose, te bodo ti dohodkovni odnosi sami silili v to. Nobena, niti lokalna niti republiška avtoriteta, ne bo mogla tega preprečiti. To so realni odnosi in to se tudi takoj vidi.

Kar se interne banke tiče, smo zakon izdelali. Osnutek bo verjetno že v avgustu ali septembru poslan v razpravo ali v skupščino. V njem so dane osnove za skupne finančne institucije. Kot osnovno bančno institucijo smo dali ravno interno banko in ne splošne poslovne banke. DO se preko internih bank povezujejo v splošno banko, lahko pa se povezujejo tudi direktno v zadevah, za katere smatrajo, da najdejo svoj račun. Vendar je prva oblika združevanja sredstev prav interna banka. Seveda se sredstva združujejo za določen namen. Pri tem se interna banka avtomatsko vključi kot ena od nosilk izvrševanja samoupravnega plana tistih samoupravnih organizacij in skupnosti, ki poslujejo preko nje, ki so združene in ki so upravljalci te interne banke. V odnosih, ki nastajajo v planih banke, je osnovni nosilec procesa planiranja. To je tudi eden osnovnih garantov, da se ta plan izvede, da bodo finančna sredstva zagotovljena in da so finančne konstrukcije realne. Tako je sedaj ta sistem postavljen. Če bi vi, Gorenje in Iskra, organizirali skupaj tako interno banko, bi to bila velika sila v Sloveniji, velika akumulacija. Ta bi gotovo dajala garancijo, da se industrijske programe, za katere bi se zmenili in ki bi jih tudi TOZD sprejele, dejansko financira na racionalen način, brez večjih zaprek. Z njimi bomo morali računati v našem notranjem in zunanjem razvoju in v zunanjih — mednarodnih ekonomskih odnosih.

ZA USPEŠEN NASTOP NA TUJEM JE POTREBNO PROUČITI VSESTRANSKI POLOŽAJ V DRUGIH DRŽAVAH

Če se začneta kje obe SOZD, vezani na elektroindustrijo, združevati, bo to prav gotovo znanstveno raziskovalno delo. Z vso ambicijo je treba iti v korak z napredkom v svetu in s tistimi največjimi znanstveno raziskovalnimi inštitucijami, ki jih imajo veliki koncerni in multinacionalne družbe. Druga stran pa je, da imaš močan štab, po mojem mnenju ravno pri internih bankah, ki bi bil sposoben na podlagi znanstveno raziskovalnega dela, raziskave trga in tendenc na trgu — domačem in mednarodnem, dati tudi razvojni program za daljši rok in iz tega vidika tudi ocenjevati konkretne pobude, s katerimi bi prihajali TOZD, skupnosti TOZD ali pa druge organizacije. Tretja pa je prodiranje v tretji svet in sicer raziskovanje trga in družbenega razvoja v tem tretjem svetu ter prilagajanje njihovim zahtevam. Tam se je potrebno pojaviti s svojimi investicijami — tako kot ste v nekaterih deželah že začeli delati, da se uveljavljate s svojimi proizvodi, pa ne samo s proizvodi, ampak tudi kot investitorji v razvoju teh dežel. To so ti trije elementi v teh službah.

KOMERCIALNE SLUŽBE NAJ BODO V DOHODKOVNEM ODNOSU S TISTIMI TOZD, ZA KATERE OPRAVLJAJO TRGOVINSKE STORITVE

Kar se strokovnih služb tiče, so načelno isti problemi, ki so bili ob ustavnih amandmajih in se tudi tukaj pojavljajo v isti obliki. Tudi na shemah, ki ste mi jih dali, ni bistvene razlike. Ločite takozvano vodstveno strukturo od samoupravne. Kot ste

narišali te povezave, je vodstvena struktura tako osamostaljena, da ima lahko samo podrejen, bolj političen vpliv na delo, ne pa možnosti direktne intervencije. Mislim, da je tukaj kratek stik ravno v neupoštevanju bistvenega dejstva marksistične politične ekonomije, da kapital pri nas predstavlja sredstva družbene reprodukcije. To ni kapitalni odnos, ampak se sredstva družbene reprodukcije v konkretni njihovi uporabni vrednosti vključujejo v proces reprodukcije. O pogojih in rezultatih svojega dela odloča delavec. To pomeni, da odloča tudi o tem ali se ta dohodek spremeni v kapital, v sredstva družbene reprodukcije in da odloča tudi o teh sredstvih kot o pogojih svojega dela. Sredstva družbene reprodukcije izvirajo iz rezultatov dela. Ta dohodek se spremeni nazaj v uporabne vrednosti, ki potem služi kot pogoj njegovega dela. Tukaj mora biti sedaj delitev pravic in odgovornosti, in to tako, da delavec odloča o dohodku. Tu se pa konča. Nastopi posameznik kot strokovni kvalificirani faktor, ki se edini na te stvari spozna in ki lahko odloča o proizvodno tehničnih ali komercialnih in drugih vprašanih in pogojih angažiranja dohodka.

Iz take nejasnosti sledi cela vrsta drugih. Prav tako je tudi avtopromet lahko strokovna služba. Cela vrsta dejavnosti je, ki so po svoji naravi take, da se njihovo delo (storitve) da meriti in izraziti kot vrednost, bodisi s tržnimi ali znotraj dogovorjenimi cenami, potem seveda obstoja sporazum o delitvi dohodka, o nastajanju dohodka, bolje rečeno o medsebojnih pravicah in obvezah, ki nastajajo v zvezi z dohodkom na podlagi dogovorjenih cen. Danes je nekdo rekel, da če imaš avtoprevoz, ne moreš postaviti popolnoma ekonomskih cen kot neko ekonomsko podjetje. Lahko, samo s to razliko, da ste vi investitorji, vse TOZD s svojimi dohodki so ustanovitelji in se jim kot takim njihova sredstva tu obračajo. Del teh sredstev se seveda tudi vrača, bodisi v obliki amortizacije, oziroma se jih zagotovi s samoupravnim sporazumom na podlagi določil, ki jih imamo že v ustavi. V še večji meri pa zakon o združenem delu (mimogrede rečeno, ima 500 paragrafov ali še več) med drugim ugotavlja, kaj se s takimi sporazumi lahko ustanovi in kako si zagotovi tisto storitev in tisto uporabno vrednost, ki mu je v procesu družbene reprodukcije nujna. To isto velja tako za industrijski biro kot za komercialne službe. V tem osnutku zakona se komercialna služba tretira kakor druge analitsko planske službe. Po moje to ni prav. Komercialna služba se naj organizira kot delovna enota. Biti mora v konkretnem direktnem odnosu, v poslovnem in dohodkovnem, s tistimi TOZD, za katere dela trgovinske usluge. Če je to samo telefon ali pa neki organizacijski posel, naj se to postavi v funkcijo tistega dela. Drugače je po tem zakonu zelo jasno postavljeno, katere so tiste zadeve, ki se praviloma ne morejo organizirati kot TOZD. To so predvsem službe, ki so v funkciji odločanja samoupravnih organov, tiste, ki delajo storitve za več samoupravnih organov in za njihovo odločanje ali pa za poslovalne organe, da se le ti orientirajo. To so plansko analitske, računovodske in druge slične splošne službe (to je v zakonu navedeno, to ni nobena tajna), za katere niso potrebna posebna merila za nagrajevanje. Vse druge službe, ki jih danes trpajo v delovno skupnost skupnih služb, so večinoma takega karakterja, da se lahko čisto jasno ugotavlja, za koga delajo storitve. In ponekod, v nekaterih DO tudi gredo za tem. Take TOZD ali delovne enote je treba med seboj povezati. To so tudi dohodkovni odnosi. Treba je objektivizirati merila za formiranje njihovega dohodka. Oni praviloma razpolagajo s sredstvi za OD in skupno porabo (v dogovoru s tistimi TOZD za katere delajo), pa tudi za razširjanje materialne osnove njihovega dela in za skupen rizik, če gre za trgovino in trgovinsko organizacijo. Mislim, da smo v teh stvareh prišli tako daleč, da ne glede na zakon, ki ga še ni, že z dosedanjimi izkušnjami naše prakse to lahko naredimo.

Toliko glede skupnih služb, ki niso tako kot so postavljene v gradivu, dosledno izpeljane iz te koncepcije združevanja. Osnova niso dohodkovni odnosi, ampak sorodnost dela, sorodnost proizvodnje, skratka vse, kar na nekem horizontalnem nivoju povezuje delovne organizacije.

Še enkrat rečem, da ne podcenjujem tistih povezav, ki so nujno potrebne in koristne in ki lahko vplivajo na zmanjševanje stroškov, v tem pogledu pa tudi na po-

večanje dohodka (in ki so skupna na horizontalnih nivojih). Vendar pa to ne more biti osnova za združevanje in orientacija za organiziranje združenega dela. To so lahko edino dohodkovni odnosi. Pri tem ni več bistvena organizacijska oblika. Tu ni ničesar več, razen TOZD. TOZD je bistvena stvar in dohodkovna povezava TOZD. Kakšne oblike povezave ta TOZD dobiva na podlagi dohodkovnih odnosov, je v tem slučaju izrednega pomena. Seveda je velikega pomena lahko ustrezna racionalna organiziranost v delovne organizacije, ker bistveno olajša celo vrsto problemov TOZD, ki so v procesu proizvodnje in delovnem procesu med sabo povezane.

Analize vzrokov, ne pavšalne ocene stanja

(I. S.) Ljubljana, 5. 9. 75. Danes je bila v Poslovnem centru Iskre 15. seja predsedstva skupščine ZP, ki jo je vodil njen predsednik Vladimir Logar. Obravnavala je polletno poslovanje, posojilo Počitniški skupnosti ter predlog IEZE za spremembo nekaterih določil členov 91., 94., in 97. samoupravnega sporazuma ZP Iskra.

Razprava na seji predsedstva je bila zelo živahna, posebno ko je predsedstvo obravnavalo rezultate polletnega poslovanja ZP Iskra. K skoraj vsaki obravnavani točki so člani zahtevali dodatna pojasnila, in je poročevalec direktor področja za ekonomiko Edi Delopst imel kar dosti dela z odgovori. Nekaj vprašanj pa je ostalo tudi neodgovorjenih in je prav škoda, da se sestanka predsedstva ni udeležil vsaj še direktor področja za marketing.

Veliko je bilo namreč govora o izvozni situaciji, uvoznih težavah, prekomernih zalogah materialov na

carinskih skladiščih ter o težavah prodaje izdelkov široke potrošnje na domačem trgu. Tudi direktor področja za kvaliteto ne bi molčal, saj je bila tudi kvaliteta večkrat omenjena ter potreba po skupnih akcijah za izboljšanje stanja. Naš časopis je prav zadnje številke posvetil problematiki poslovanja in poslovnim rezultatom Iskre kot celote, kot tudi posameznih branžnih industrij, in ima v programu z obravnavo te problematike nadaljevati, zato vseh podatkov tu ne bi ponavljali. Želimo pa navesti nekaj pomembnih zaključkov in sklepov:

— skupščina bo zasedala v četrtek 18. 9. 75 in do takrat morajo skupne službe pripraviti pregled akcijskih programov stabilizacijskih ukrepov naših TOZD;

— pregledati vse sklepe skupščine ter ugotoviti, kateri so bili izvršeni in kateri ne, razloge za to in odgovorne ljudi poklicati na odgovornost;

— gradivo za skupščino (polletno poslovanje) je treba dopolniti s podatki za vsako TOZD, z obrazložitvijo, kadar gre za TOZD, ki nima zadovoljivega finančnega rezultata;

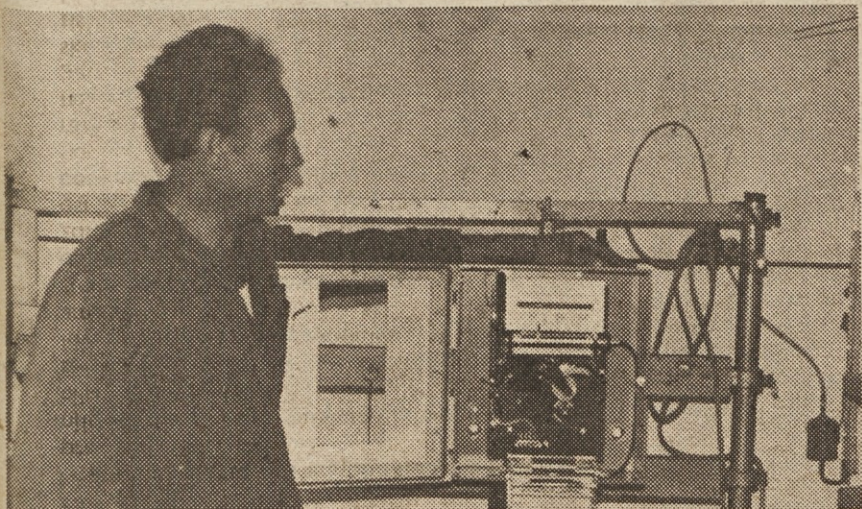
V najkrajšem času mora tudi ZP dobiti svoj akcijski program stabilizacije, za njegovo pripravo pa so zadolžene skupne službe.

Predsedstvo skupščine se je strinjalo s predlogom Počitniške skupnosti, da se ji iz ostanka vsote od prodanega počitniškega doma na Bledu izpred nekaj let posodi denar za nakup zemljišča na Dugem otoku. Sicer pa bo problematika letovanja in oddiha delavcev Iskre predmet obravnave na prihodnji sindikalni konferenci ZP, ki bo v kratkem.

Kar zadeva predloge IEZE za spremembo določil nekaterih členov iz ekonomskega dela samoupravnega sporazuma ZP je predsedstvo zadovoljilo poslovodni kolegij ZP, da pripravi stališče do omenjene zahteve IEZE. Prvi izračuni so pokazali minimalne razlike med sedanjim načinom financiranja skupnih dejavnosti in predlaganimi, vendar jih je treba vsekakor še preveriti in celotno problematiko temeljito preučiti.

Toliko na kratko, sklepe predsedstva skupščine pa objavljamo na drugem mestu.

OBISKALI SMO INDUSTRIJO ZA AVTOMATIKO - TOZD TIO

Umerjanje popravljenih merilnikov opravlja Ivan Lah.

Če imajo težave z domačimi kooperanti, pa tega ne moremo trditi za odnose z zahodnonemško firmo Karl Liebfried iz Herrnberga. Z njo sodelujejo na podlagi kontokorenta, tako da uvoz materiala, ki jim ga preskrbi omenjena firma poravnajo z izvozom svojih izdelkov. Tako so v letošnjem prvem polletju uvozili za 1,7 milijona materiala, izvozili pa le za 145.780 din, vendar pa računajo, da se bo izvoz v drugem polletju izredno povečal.

S prodajo na domačem tržišču zaenkrat še nimajo težav. Njihovi največji kupci so Strojne tovarne Trbovlje, ljubljanski Litostroj in Progres iz Mladenovca. Kakor jih je prizadel ukrep o odpisu terjatev, pa jim je predpis o investicijski opremi — plačilo vnaprej, zmanjšanje uvoza — vsekakor prinesel določene koristi, saj se je povpraševanje kupcev precej povečalo.

Tudi v TOZD TIO v Lescah si prizadevajo za stabilizacijo, tako v lastnem krogu kot tudi za stabilizacijo v širšem, družbenem pomenu. Že v začetku letošnjega leta so izdelali akcijski program, ki so ga delavci sprejeli in nekaj tudi že izvedli. Pred kratkim pa so ta akcijski program še nekoliko dopolnili in spremenili.

Glavna prizadevanja delavcev TIO bodo usmerjena predvsem k boljši organizaciji dela, saj bodo začeli z računalniško obdelavo podatkov, izvršili so reorganizacijo v tovarni, pripravili vse potrebne ukrepe za nemoteno avtomatsko obdelavo podatkov — šifriranje, nakup orming stroja, — z inovacijskim kreditom sklada Borisa

Kidriča so nabavili nekaj novih strojev s tem nekoliko povečali zmogljivosti, obstoječe pa bodo skušali še bolje izkoristiti, zato bo potrebno manj kooperantov, izvršili so nekaj kadrovskih sprememb na vodilnih mestih.

Ob vseh teh vzpodbudnih in nevzpodbudnih rezultatih pa smo se pozanimali tudi za življenjski standard delavcev. Njihov povprečni osebni dohodek znaša 3143 din, in se je masa za osebne dohodke od lani povečala za 40 %. Čeprav bi jim kdo lahko očital, da tak porast ni v skladu s prizadevanji za stabilizacijo gospodarstva, pa je bilo tako povečanje nujno, saj so delavci zaradi premajhnih osebnih dohodkov odhajali drugam, saj delovnih mest v radovljiški občini res ne manjka. Urejeno imajo tudi družbeno prehrano, saj jim tovarna verig vsak dan pripravi topli obrok, vendar pa je razdeljevanje malice in njeno uživanje pod kritiko, saj jo delavci pojejo kar na delovnih mestih, saj primerne jedilnice nimajo.

To je nekaj osnovnih podatkov o tovarni industrijske opreme v Lescah. Skušali smo vam prikazati njihove uspehe, njihova prizadevanja, težave in upamo, da smo v tem vsaj delno uspeli. Če se povrnem k uvodni misli, da tovarna izgleda od daleč kot gradič, lahko samo ugotovimo, da bo tam res zrastlele nekaj gradič, ali motel, da pa je urbanistom in turističnim delavcem kaj malo mar, kaj bo s tovarno industrijske opreme, pa čeprav je na tem kraju že dobrih dvajset let, igrišče za golf pa šele nekaj let. Komentar verjetno ni potreben!

France Kmetič

Aktivnost na področju SLO in družbene samozaščite

Zadnje čase je v delovni organizaciji Iskre — Elektromehaniki čutili vse večje zanimanje mladih za splošni ljudski odpor in družbeno samozaščito. Med najbolj aktivnimi pa je brez dvoma osnovna organizacija ZSMS TOZD TEA, ki bo 11. oktobra 1975 priredila Orientacijski pohod. Podoben pohod je že bil organiziran spomladi letos.

Tekmovanje bo obsegalo: gibanje po terenu ter iskanje kontrolnih točk s pomočjo karte in kompasa, preizkus telesnih spretnosti, streljanje z zračno ali malokalibrsko puško in končni preizkus znanja — splošna razgledanost.

Vse našteje panoge bomo točkovali. Zmagovalne ekipe bodo sprejele praktična darila in diplome.

Takšne in podobne oblike splošnega ljudskega odpora so za mlade zelo koristne, saj so eden od načinov rekreacije in pridobivanja znanja, ki je vsakemu posamezniku nedvomno v veliko korist.

Po končanem tekmovanju bo mladim govoril tov. Franc Križnar, predsednik ZZZB ZP Iskra. Nemci so ga že l. 1942 aretirali, najprej zaprl v kranjske, nato begunjske zapore, kasneje pa ga odgnali v taborišča Dachau. Mladim bo prav o teh dogodkih iz II. svetovne vojne rad kaj več povedal, seveda pa bo odgovarjal tudi na vprašanja, ki jih bodo zastavljali poslušalci.

Predsedstvo ZSMS DO Elektromehanika bo izvedlo akcijo, s katero bo v Kranju, v sklopu mladinske pohodne „Prešernove brigade“, sodelovala tudi četa mladih Iskrašev iz Elektromehanike.

Takšne in podobne naloge, ki so si jih zastavili mladi Elektromehanike, bodo sigurno ugodno vplivale na zavest mladih pri krepitevi splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite.

Lac

Srečanje invalidov Gorenjske

Pretekli teden je bilo na prostoru hale B Gorenjskega sejma v Savskem logu v Kranju že tretje srečanje težkih invalidov Gorenjske. Udeležilo se ga je približno 300 invalidov, ter tako počastilo 30-letnico osvoboditve. Tokratno srečanje je pripravil Koordinacijski odbor društva invalidov Gorenjske in Društvo invalidov Kranj. Pokroviteljstvo nad samo prireditvijo pa je prevzela Ljubljanska banka, podružnica Kranj. Na sami prireditvi je tukrat sodelovala tudi delegacija civilnih delovnih invalidov za Koroško iz Beljaka. Vse navzoče je pozdravil njihov predsednik Renato Ofner. Še posebno pa smo bili veseli njegovega pozdrava zato, ker je spregovoril po slovensko; tako vsaj vemo, da naši sosledje niso pozabili, katera mati jih

Od tu in tam po svetu

SOVJETSKA ZVEZA SE POGAJA ZA NOVE KREDITE NA ZAHODU

Po vesteh „Financial Times“ se Sovjetska Zveza pogaja za nova posojila na trgu kapitala. Eno od teh posojil bi znašalo okoli milijardo dolarjev, z njim pa bi financirala različne projekte, predvidene z novim petletnim planom. Razgovori so se že začeli z ameriški in japonski bankami.

IRAN POSOJA NA MEDNARODNEM TRGU KAPITALA

Potem, ko je v zadnjih dveh letih Iran odobril zelo pomembna posojila zahodnim državam, je v zadnjem času tudi začel sam posojati na mednarodnem trgu kapitala. Res je sicer, da gre zaenkrat za manjša posojila, s katerimi naj se financirajo posamezni projekti iz programa razvoja, toda posojila za financiranje nekega petrokemijskega projekta, ki naj ga Iran uresniči z japonskimi firmami, naj bi znašal okoli 500 milijonov dolarjev.

INDUSTRIJSKO — EKONOMSKO SODELOVANJE SAUDSKE ARABIJE IN ZVEZNE REPUBLIKE NEMČIJE

Saudska Arabija je ponudila ZR Nemčiji sodelovanje (industrijsko in tehnološko) pri realizaciji večjega števila projektov, katerih vrednost znaša okoli ene milijarde mark.

Gre za objekte na področju surovin, (baker in magnezij), jekla (izgradnja jeklarne), industrijske infrastrukture in kmetijstva.

ZMANJŠANJE ŠTEVILA ZAPOSLENIH V AVTOMOBILSKI INDUSTRIJI ZR NEMČIJE

Na osnovi študije, ki jo je pripravil Evropski center za ekonomske raziskave na zahtevo nemške vlade, se bo verjetno število zaposlenih v nemški avtomobilski industriji zmanjšalo do leta 1985 za okoli 200.000. Od sedanjih 626.000 na okoli 400.000 zaposlenih.

ZMANJŠANJE AVSTRIJSKE ZUNANJETRGOVINSKE MENJAVE

V prvem polletju letošnjega leta beleži Avstrija v zunanjetrgovinski menjavi določeno zmanjšanje glede na isto obdobje lani. Izvoz je zmanjšal za 2 %, uvoz pa za 4 %.

Uvoz nafte in naftnih proizvodov je manjši za okrog 20 %, medtem ko je povečan uvoz trdih goriv za 51 %, zemeljskega plina pa za 114 %.

Največji upad izvoza je zabeležen na področju prehrabnih proizvodov, strojogradnje in surovin.

TEŽKA GOSPODARSKA SITUACIJA V ITALIJI

Kakor piše Le Monde z dne 09. 08. 1975 je Guido Carli, ki v teh dneh, po petnajstih letih, zapušča položaj guvernerja italijanske banke, izjavil, da se položaj italijanskega gospodarstva nenehno slabša.

Gibanje plačilne bilance ni zadovoljivo, izboljšanje, ki je bilo zabeleženo v nekaj zadnjih mesecih pa je rezultat zmanjšanja uvoza, do katerega je prišlo zaradi nazadovanja gospodarske aktivnosti. Kakor misli on, poslabšanje gospodarske situacije datira že od leta 1968 in 1969, ko je prišlo do pomembnih povišanj plač, nekaj pa je v zvezi s podražitvijo surovin in nafte.

Res je, da je v teku enega leta padla stopnja inflacije s 25 na 12 %, toda to je povezano s padcem industrijske proizvodnje za 12,5 % v prvem letošnjem polletju glede na isto obdobje lanskega leta in s porastom zaposlenosti.

SOVJETSKA ZVEZA GLAVNI KUPEC ZAHODNONEMŠKIH ORODNIH STROJEV

V zadnjih letih je postala Sovjetska Zveza glavni kupec zahodnonemških orodnih strojev. V letih 1972 in 1974 je povečana vrednost izvoza od 356 na 501 milijon mark.

Takšno gibanje izvoza je spodbudilo zahodnonemško industrijo, da bo prihodnje leto organizirala v Moskvi, od 30. marca do 8. aprila, lastno razstavo z naslovom: „Tehnika obdelave kovin v ZR Nemčiji“.

INDUSTRIJSKA PROIZVODNJA V ZR NEMČIJI

Industrijska proizvodnja v ZR Nemčiji se je v juniju povečala za 1 %. Glede na junij preteklega leta je industrijska proizvodnja zmanjšana za 14,2 %.

JAPONSKO GOSPODARSTVO

Japonska vlada je objavila poročilo, v katerem je rečeno, da se Japonska trudi, da bi se njeno gospodarstvo izvleklo iz resne recesije.

V dokumentu, ki ga je pripravil inštitut za gospodarsko planiranje, je rečeno, da je recesija, ki se je začela v prvem četrtletju leta 1974, pripeljala prvič po drugi svetovni vojni do padca bruto narodnega proizvoda. V poročilu je tudi zapisano, da je stopnja nezaposlenosti nižja kakor v drugih industrijskih deželah.

je že vnaprej zagotovila, da bo tudi v bodoče podpirala podobne akcije brez oklevanja. Uprava Gorenjskega sejma je brezplačno odstopila svoje prostore. Ansambel GORENJCI, ki je ogrel še tako žalostno srce, pa je svoj eno in pol urni nastop brezplačno podaril vsem invalidom Gorenjske. Prav tako je priskočila na pomoč celotna ekipa ZD Kranj pod vodstvom dr. Hribernika. Skrbela je za dobro počutje vseh udeležencev srečanja ter za njihov varen prevoz na prireditvi in z nje.

Upamo, da bo takih shodov več in da se bomo vedno bolj povezovali med seboj, tako tisti, ki smo invalidi kot oni, ki to niso. To pa je tudi želja vseh udeležencev srečanja. Franc Šenk

ISKRA 5
Številka 34-13.sept.1975

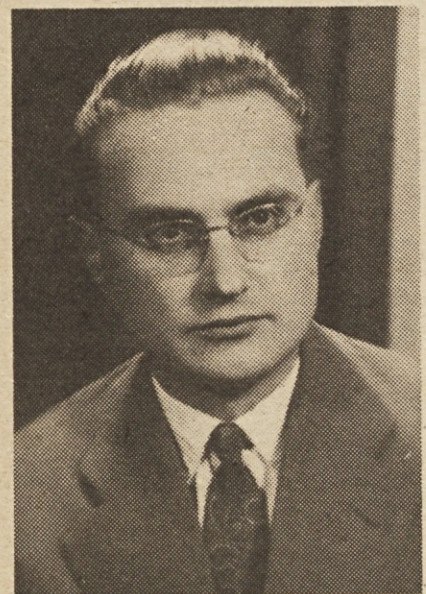
Knjigo „Heroj Tito“ v spomin prejema Marjan Peternelj bivši Iskraš in trikratni svetovni prvak v mnogoboju invalidov (na levi).

Uspešno sodelovanje Iskre z IEVT

POGOVOR Z DIREKTORJEM IEVT AVGUSTOM BELIČEM

O sodelovanju med Iskro in Institutom za elektroniko in vakuumsko tehnologijo smo pisali že večkrat, tokrat pa smo se z direktorjem Instituta Avgustom Beličem pogovarjali predvsem o sedanjih oblikah sodelovanja in o načrtih za prihodnje.

IEVT sodeluje predvsem s tremi Iskrinimi temeljnimi organizacijami – Elektromehaniko, Zarnicami in Upori. Sodelovanje med Institutom in Kranjsko Elektromehaniko je osredotočeno na razvoj in proizvodnjo Reedovih kontaktov, poteka pa tudi drugod, vendar v glavnem na področju vakuumskih tehnologij. To sodelovanje je že priprljalo do uspešne redne proizvodnje Reedovih kontaktov na Laborah.

Direktor IEVT – Avgust Belič.

Izredno plodno je tudi sodelovanje med Institutom in Tovarno žarnic iz Ljubljane. Za to TOZD je IEVT razvil tehnologijo izdelave halogenskih žarnic, v načrtu pa imajo tudi raziskave na področju hvk in fotocelic.

Tovarna gospodinjskih aparatov

ISKRA ŠKOFJA LOKA

objavlja
prosta delovna mesta za:

1. PRAVNIKA
2. VODJO orodjarne in vzdrževanja
3. KONSTRUKTERJA izdelkov
4. STROKOVNEGA ANALITIKA
5. RAZVIJALCA
6. VODJO površinske zaštite in laboratorija
7. VEČ DELAVCEV za mehansko obdelavo in montažo

Pogoji za zasedbo navedenih delovnih mest so:

pod 1.: visoka šolska izobrazba in 1 leto del. izkušenj ali višješolska izobrazba in 4 leta del. izkušenj, smer pravna

pod 2.: visoka šolska izobr. in 1 leto del. izkušenj, višješolska izobrazba in 2 leti del. izkušenj, srednješolska izobrazba in 14 let del. izkušenj, smer strojna

pod 3.: visoka šolska izobrazba in pol leta del. izkušenj, srednješolska izobrazba in 14 let del. izkušenj, smer strojna

pod 4.: visoka šolska izobrazba in 1 leto del. izkušenj, višješolska izobrazba in 4 leta del. izkušenj, srednješolska izobrazba in 15 let del. izkušenj, smer elektro ali strojna

pod 5.: visoka šolska izobrazba in pol leta del. izkušenj, višješolska izobrazba in 2 leti del. izkušenj, srednješolska izobrazba in 14 let del. izkušenj, smer elektro ali strojna

pod 6.: visoka šolska izobrazba in 1 leto del. izkušenj, višješolska izobrazba in 4 leta del. izkušenj, srednješolska izobrazba in 8 let del. izkušenj, smer kemijska.

Razpisni rok je 15 dni po objavi. Osební dohodek po pravilniku. Informacije daje kadrovska služba podjetja.

S Tovarno uporov in potencio-metrov iz Šentjerneja ima Institut dolgoročno pogodbo o sodelovanju pri iskanju novih artiklov. Trenutno poteka intenzivno razvojno delo na vakuumsko navarjenih tankoplastnih uporov. V ta namen je Iskra postavila v prostorih IEVT najsodobnejšo napravo in, ko bo tehnologija zrela za redno proizvodnjo, jo bodo prevzeli Šentjernejčani, predvidoma še letos. Strokovnjaki iz Instituta so izdelali tudi metodo za kemijsko nanašanje upornih snovi na keramična telesa, za kar so dobili številna priznanja, strokovnjakov tovarne iz Šentjerneja.

Tovariš direktor Belič, kaj menite, kako se bo sodelovanje med Iskro in Institutom za elektroniko in vakuumsko tehnologijo razvijalo v prihodnje?

„IEVT je nadvse zainteresiran za še tesnejše sodelovanje z Iskrinimi TOZD. Osnova za, lahko bi rekel tradicionalne dobre odnose je nedvomno v odličnih osebnih poznavstvih. Slovenija je majhna, raziskovalci v

obeh kolektivih pa so praktično prišli iz istih šolskih razredov.“

Ali so kakšne možnosti za združitve Iskre in Instituta?

„Zaenkrat niti Iskra niti IEVT ne čutita potrebo po neposredni združitvi, ker imata tako eden kot drugi pri tako dobro urejenem sodelovanju ugodnejši položaj. Seveda pa to ne pomeni, da je sedanja rešitev „večna“.

Mimogrede: IEVT je edina tovrstna ustanova v Jugoslaviji in kot taka že znana. Uspešno sodelujemo poleg Iskre še na primeru EI iz Niša in drugimi sorodnimi podjetji. Menim, da je sodelovanje Instituta s komerkoli v Jugoslaviji, ki potrebuje našo strokovno pomoč, pravilno in nujno.“

Kakšne načrte pa imate v Institutu glede nadaljnjega sodelovanja v ZP Iskra?

„IEVT išče stike z vsemi Iskrinimi industrijami. Zelimó vspostaviti dolgoročne pogodbe o sodelovanju povsod tam, kjer bi lahko naši strokovnjaki pomagali pri posodobitvi proizvodnje.“

Dr.

Minulo delo

V vse bolj zaostrenih pogojih gospodarjenja postaja delitev osebnega dohodka po vloženem delu vse pomembnejša kategorija, nasprotno pa uravnilovka pomeni cokol razvoja novih proizvodno-družbenih odnosov. Osební dohodek je sestavljen iz t.i.m. živega (sedanjega) in minulega (preteklega) dela vsakega delavca. Do sedaj smo obravnavali le živo delo, minulo pa puščali ob strani, ker so bila merila neznana in nedodelana. Z novo ustavo pa so sredstva, ustvarjena z minulim delom, delavčeva neizpodbitna pravica. Zato morajo biti delavci objektivno seznanjeni z vsebino in pomembnostjo te spremembe. Le tako bo minulo delo dobilo svoje mesto v samoupravnih sporazumih vsake delovne organizacije.

SPLOŠNE UGOTOVITVE

Minulo delo ni osebna lastnina delavca, ampak njegova samoupravna, neodtujljiva pravica in dolžnost, ki naj jo uživa skupaj z drugimi delavci kot osnovo za razdelitev doseženega dohodka v združenem delu. To je v skladu z njegovim prispevkom v obliki sedanjega (živega) in preteklega (minulega) dela, (Ustava). Zato je nujno potrebno razmejiti delovne rezultate in osebne prejemke od nekaterih oblik solidarnosti, raznih nagrad, dodatkov za dolžino delovne dobe in pripadnosti kolektivu.

Vprašanje minulega dela je tako zahtevno, da ga je mimogrede nemogoče in nesmiselno reševati. Zato so polovične rešitve bolj škodljive kot koristne. Potrebna bo široka družbena akcija in profesionalno-znanstveni pristop k problemu. Zato se bom omejil le na nekaj ugotovitev in predlogov, ki naj prispevajo k reševanju tega vprašanja.

IZHODIŠČA ZA MINULO DELO

– Dohodek iz minulega dela naj delavca motivira in stimulira k še večjim dosežkom.

– Preprečiti moramo težnjo po uravnilovki. Kdor je v preteklosti več in bolje delal, je tudi več prispeval k akumulaciji delovne organizacije. Zato mu iz naslova minulega dela pripada tudi večji delež. Vendar bo to teže doseči tam, kjer že dosedaj niso posvečali pozornosti bolj dosledni delitvi po rezultatih vloženega živega dela. Diferenciacija delavcev naj bo izvedena tako, da se osnova iz minulega dela pomnoži z dejanskim faktorjem stimulacije iz živega dela po tabeli.

Stopnja stimulacije	Opis stopnje stimulacije	Faktor stimulacije
1.	Količina, kvaliteta, odnos delavca do dela je v daljšem časovnem obdobju pod povprečjem	0,8
2.	Količina, kvaliteta, odnos delavca do dela je v daljšem časovnem obdobju normalen	1
3.	Količina, kvaliteta, odnos delavca do dela je v daljšem časovnem obdobju nadpovprečen	1,2

Od teh karakteristik je v mnogem odvisen delavčev prispevek k skupnemu finančnemu rezultatu delovne organizacije in kvalitete dela. Zato je prav, da kot take tudi vzpodbudno vplivajo na živo delo.

– Osnove za obračun minulega dela

Delovna doba	% dodatka
Od 0 do 3 let	0
4 do 6 let	1
7 do 9 let	2
10 do 12	3
13 do 15	4
16 do 18	5
19 do 21	6
22 do 24	7
25 do 27	8
28 do 30	9
31 do 33	10
34 do 36	11
37 do 39	12

Nesprejemljivo je (kot kaže ponekod dosedanja praksa), da se prične pravica iz minulega dela že po prvem letu delovne dobe. To je doba uvajanja in priučevanja na nove okoliščine in dela. Zato v tem času tudi ne moremo govoriti o presežkih iz živega dela. Zaradi tega naj se prične ta pravica pri treh letih delovne dobe. Prav tako ta pravica ne more prenehati po 20 letih dela, kot je v navadi sedaj. To je prav gotovo rezultat miselnosti, da delavec doseže največje delovne sposobnosti in največjo produktivnost prav neke na sredini svojega delovnega staža. Potem nekaj časa stagnira, nato pa delovne sposobnosti pričnejo počasi upadati. To dejstvo je sicer neizpodbitno, vendar naj se odraža pri oceni delovnega rezultata živega dela. Medtem pa mora biti delež iz minulega dela v delitvi OD prisoten vse do upokojitve, tako kot kaže pričujoča tabela, kajti presežki živega dela vsakega delavca vseskozi povečujejo reproduktivno sposobnost delovne organizacije.

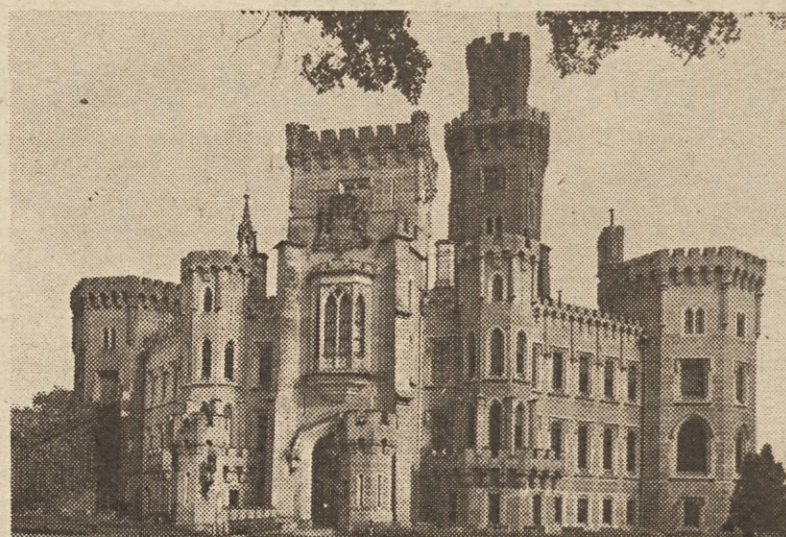
– Minulo delo ne sme biti socialna kategorija, ampak naj bodo prejemki iz tega naslova rezultat preteklega

ZAHVALA

Sindikalni organizaciji TOZD TEA se pristočno zahvaljujem za obisk v bolnišnici in denarno pomoč.

Dora Ogris

Štiridnevni izlet v ČSSR

Eden izmed najbogatejših in najlepših gradov v ČSSR bo tudi cilj ogleda naših izletnikov.

V času od 20. do 24. septembra 1975 bosta organizirala Počitniška skupnost in sindikat ZP Iskra drugi avtobusni izlet v ČSSR.

Odhod avtobusa iz Ljubljane bo v soboto, 20. septembra, ob 03.00 uri zjutraj s Trga osvoboditve (izpred Univerze). Avtobus se bo ustavil tudi v Kranju, pred hotelom Creina, ob 03.30. uri.

Pot bo vodila čez Ljubelj, Celovec do Dunaja, kjer bo kratek postanek. Ustavili se bomo pri Donau Turnu, po želji se boste lahko nanj tudi povzpeli. Ogled stolpa ni vračunan v ceno izleta (50 ASCH).

Pot bomo nadaljevali proti Češki in prestopili mejo pri Mikulovu, ob 14. uri. Peljali se bomo do Brna in tam prenočili.

V nedeljo, 21. 9., si bomo ogledali znamenitosti Brna in Blanskega. Po kosilu se bomo odpeljali v Prago, spotoma pa predvidevamo ogled gradu Konopište. V Pragi bomo prenočevali dve noči in si ogledali Prago po dnevi in ponoči.

V ponedeljek, 22. 9., dopoldan, si bomo ogledali znamenitosti Prage, Hradčane, knjižnico in zakladnico. Popoldan bo prost za samostojne ogledne in nakupe.

V torek, 23. 9., bomo takoj po zajtrku odpotovali proti domu. Spotoma si bomo ogledali najznamenitejši grad na Češkem, Hluboko, v Čeških Budejovicah pa bomo obedovali.

Cena izleta je 1.300 din, ki jih plačate ob prijavi na naši blagajni, Ljubljana, Prešernova 27, ali na žiro račun: Sindikalni odbor ZP Iskra – 50104-679-82016.

Vse informacije v zvezi z izletom dobite po telefonu 24-926.

Prijave sprejemamo do zasedbe avtobusa. Razpored sedežev vam bomo javili kasneje.

Opozarjamo vse udeležence, da je prvi obrok hrane v soboto zvečer v Brnu.

To je zadnji izlet v letošnjem letu, zato pohitite s prijavi.

Praktikanti v Elektromehaniki

Poletje je čas, ko množica dijakov in študentov opravlja praktično delo v delovnih organizacijah. Praksa se lahko lepo izkoristi za spoznavanje delovnega mesta in celotne OZD, v kateri se bodo študenti po končanem šolanju zaposlili.

Tovariša Franca ORLA, vodjo kadrovskega oddelka v Iskri – Elektromehaniki, smo prosili za oceno letošnjih praks:

„V letošnjem letu je v kranjskih temeljnih organizacijah združenega dela Iskra – Elektromehanika opravljalo počitniško prakso 488 praktikan-tov in to: 40 dijakov kranjske gimnazije, 10 dijakov pedagoške gimnazije, 41 dijakov EAŠC, 169 učencev poklicne šole ŠC ISKRA, 154 dijakov tehniških srednjih šol ter 74 študentov višjih in visokih šol.

Spričo tega, da so imele tovarne v juliju, ko je čas praks na višku, kolektivne dopuste, so bile prakse tudi skrajšane, če smo hoteli ustreči tolikšnemu številu praktikan-tov. Zaradi kolektivnih dopustov so bili nekateri obrati s praktikanti prenatrpani, kar je negativno vplivalo tudi na intenzivno skrb zanje.

Upoštevajoč dejstvo, da je bilo med njimi 2/3 naših študentov, ki zaporedoma opravljajo prakso v našem podjetju in da pri razporejanju upoštevamo tudi že opravljeno prakso v prejšnjih letih, praktikanta načeloma ne premeščamo, razen če to narekujejo potrebe v proizvodnem procesu. Kljub temu so posamezni

prizadevanja vsakega delavca posebej in uspeha delovne organizacije v celoti.

IZRAČUN MINULEGA DELA NA PODLAGI OMENJENIH UGOTOVITEV

– Delavec, ki dela na delovnem mestu z zahtevano in dejansko izobrazbo SS, ima 275 točk, za 20 let delovne dobe pa mu pripada 6 % dodatka. Ocenjeno je, da dosega nadpovprečne delovne rezultate.

$$275 + (16,5 \times 1,2) = 275 + 20 = 295 \text{ točk}$$

Delavec z omenjenimi karakteristikami bo imel 20 točk dodatka iz minulega dela.

Podoben izračun je za ostale stopnje stimulacije, s tem da druga stopnja s faktorjem 1 ne prinese spremembe.

Janez Zeni

mentorji praktikantom omogočili ogled ostalih obratov.

Ob nastopu prakse smo slednjim posredovali navodila in opozorila glede varnosti pri delu kot tudi napotke o obnašanju v proizvodnji. Brez dvoma so praktikanti upoštevali napotila, saj do poškodb oziroma nesreče pri delu ni prišlo. Seznanjanje z dejavnostjo družbeno-političnih organizacij je bilo prepuščeno samoiniciativi praktikan-tov. Iz dnevnikov prakse (predvsem praktikan-tov iz ekonomske šole) je razvidno, da so se zanimali tudi za to problematiko. Razveseljivo je predvsem to, da od strani mentorjev oziroma vodstvenih delavcev ni bilo pritožb na delo praktikan-tov. Celo nekaj pohval je bilo. Sicer pa – želimo, da o poteku prakse spregovorijo tudi sami.“

Obvezna počitniška praksa je del šole, pa ni več šola, temveč delček življenja. Zadnji dan prakse smo obiskali nekatere dijake in študente in jih povprašali o vtisih letošnjega praktičnega dela v naši organizaciji združenega dela:

Simon Uršič, 22.-letni študent fakultete za naravoslovje in tehnologijo:

„Delal sem v laboratorijskem centru v tehnološkem področju. V organskem laboratoriju sem se seznanil z mnogimi novostmi. Nekaj časa sem bil tudi v analitskem laboratoriju. Sodeloval sem pri analizah. S prakso sem zelo zadovoljen. Zvedel sem veliko novih stvari. Delo je bilo usklajeno s (Nadaljevanje na 7. strani)

Vse likovnike Iskre in ljubitelje umetnosti obveščamo, da bo dne 19. septembra t. l. ob 17. uri v Iskrini stolpnici na Trgu revolucije ustanovni občni zbor društva likovnikov Iskre. Vabljeni!

Stabilizacija vertikalno in horizontalno

Kako se stabilizirati, kje so skrite rezerve, kaj je moč storiti v težjih pogojih gospodarjenja, ko nas pesti recesija? Odgovorov je bilo že mnogo. Kaj mislijo o tem delavci v Elektromotorjih? Odgovori dokazujejo, da je zainteresiranost velika in pripravljenost tudi.

France Lavtar, strugar v obdelovalnici: Predvsem je treba delavce bolje stimulirati. Smešno se sliši, da bi v težki finančni situaciji porabili več denarja za plače. Pa vendar, vsakdo mora vedeti za kaj dela. Nihče ne bo leta in leta zategoval pasu za lepe obljube. Poleg tega pa je organizacija dela še vse premalo „speglana“. Človeka pošljejo nekam za par ur, pa spet nekaj drugega. Večne selitve in reorganizacije zahtevajo čas — čas pa je denar. Morda nam bo to le prodrlo do možgan. Pa tudi zanikrni smo večkrat. Često pri soncu gori elektrika, ljudje pa hodijo mimo brezbržno — saj je tovarniško.

Janko Jelenc, tehnični vodja: Vzgoja delovnega človeka, morda bolje povedano: rast zavesti in vesti je še kako potrebna. Vsi se bomo morali osvestiti in še rasti, da bo občutek kolektivne lastnine in čut soodgovornosti vodil naše delo. Vsak bi se moral zavedati, da je vrgel svoje proč, če je pokvaril izdelek, zavrgel dober kos ali slabo delal. Če smo že združili delo in sredstva, moramo vedeti, da je vse moje in naše.

Gotovo pa bodo k uspehu največ pripomogle inovacije — od novih rentabilnejših izdelkov, preko racionalizacije proizvodnje do avtomatizacije. Večji del naših težav je treba rešiti z možgani. Pametno in strokovno bomo rešili večino problemov tako, da bomo z manj fizičnih naporov dosegli večji efekt. Pamet je največje „produkcijsko sredstvo“, če lahko tako rečemo. Predvsem pa moramo s svojimi strokovnimi kadri doseči sodobno proizvodnjo in doseči določeno prednost pred konkurenco. Kdor caplja zadaj, še nikoli ni uspel.

Filip Blaznik, strojni ključavničar: V našem oddelku — v obdelovalnici delamo polizdelke. Na tem področju je treba dvigniti kvaliteto izdelkov, da bi pozneje nepotrebnih zastojev, reklamacij in kupov izmeta. Prav bi bilo, da bi delavec vedel, koliko stane kos materiala, ki ga obdeluje in koliko stane polizdelek, ki ga naredi, potem bi gotovo vestneje ravnal z njim.

Tončka Šuštar, delavka v kontroli: Dela ne cenimo dovolj. Spoštovati svoje in tuje delo je skrivnost dobre proizvodnje in medčloveških odnosov. Če bi znali ceniti delo, ne bi nekdo „zašuštral“ celega gromadnika polizdelkov. Vedeti moramo, da lahko dosežemo le kolektiven uspeh ali doživimo kolektiven neuspeh. Zboljšanje medčloveških odnosov bi moral biti naš prvi bližnji cilj na poti k proizvodnemu in končno poslovnemu uspehu.

Tone Lavtar, vodja splošnega sektorja: Sprejeli smo stabilizacijski program in držati se ga moramo za vsako ceno, saj je štednja nujna v trenutni situaciji. Treba bo „šparati“ na vseh področjih — z elektriko, vodo, pisarniškim materialom in proizvodnimi sredstvi. Mislim pa, da bi lahko še marsikaj dosegli z racionalizacijo prodaje, nabave in zmanjšanjem uvoza. Pa še so skrite rezerve. Zdi se mi, da je telefonade le preveč, sestanke bi lahko opravili popoldne, predvsem pa moramo dvigniti kvaliteto dela na vseh področjih.

Cveto Gregorc, transportni delavec: Marsikaj bi se dalo narediti bolj in hitreje. Posebno ženske včasih preveč klepetajo, potem je pa kriva previsoka norma, da ni narejenega toliko, kolikor bi moralo biti. Poglejte tale stroj: že cele tedne pušča olje, pa ga še niso popravili. Pa tudi strojev bi lahko nabavili več, da bi bilo manj ročnega dela. Posebno remontarji bi lahko marsikaj hitreje in skrbneje opravili, pa bi bilo manj zastojev in delo bi bilo bolje opravljeno.

FY

Tone Lavtar.

INDUSTRIJA AVTOELEKTRIKE, NOVA GORICA

Križišče težav — socialni delavec

Ponavadi so pisarne socialnih delavcev po delovnih organizacijah in ustanovah, lahko bi rekli, neka vrsta posvetovalnic ali, če hočete — spovednic. Ničkolikokrat je v njih opaziti ljudi s solzami na očeh, s trpečim izrazom, pa tudi nasmejane ljudi, ki se jim je odvalil kamen od srca, ljudi, ki so rešili kakšen problem. Socialni delavci so pač ljudje, ki so zadolženi, da prisluhnejo težavam, s katerimi se srečujejo delavci in da njihove želje in težave posredujejo naprej in jih, v okviru možnosti, skušajo rešiti.

V Avtoelektriki v Šempetru pri Novi Gorici je na tem delovnem mestu zaposlena Irena Simčič, diplomantka Višje šole za socialne delavce. Z veseljem se je odzvala našemu vabilu ter spregovorila o vprašanih in problemih, s katerimi se srečujejo delavke in delavci tega kolektiva.

„Predpogoj za uspešno delovanje te službe,“ je začela pripovedovati, „je v tem, da se zvišiš v delo celotnega kolektiva pa tudi v delo posameznikov. To je verjetno najpomembnejše. V današnjem času je res nujno potrebno, da bi socialno službo uvedli v domala vseh podjetjih. Poglejte: v Novi Gorici jo imajo organizirano samo tri večja podjetja, poleg Iskre še Vozila in Meblo. Problem je tudi v tem, da se s to problematiko mnogokje ukvarjajo ljudje, ki zanj sploh niso usposobljeni.“

— Kakšne pa so posebnosti problematike vašega kolektiva?

„Avtoelektrika je mlad kolektiv, v njem pa je zaposlenih približno polovico žensk. Prav zato nastajajo različni specifični problemi — bodisi zaradi dela v izmenah, otroškega varstva, stanovanjskega vprašanja, pa vse do pomanjkanja delovne sile.“

— S katerimi področji pa imate največ opravka?

„Ne bi se mogla odločiti le za eno problematiko. Pridejo pa trenutki oziroma obdobja, ko se moraš izključno posvetiti le eni vrsti vprašanj. Recimo, zdaj je najaktualnejša delitev posojil z individualno gradnjo. Glede na to, da je stanovanjska problematika izredno pereča, je treba vsakor izdelati prioritarno listo, oziroma dokončen predlog, komu bomo podelili posojila.“

Pri nas je povprečna starost 28 let, pri mladih ljudeh pa je stanovanjsko vprašanje gotovo najaktualnejše. Podobno kot drugod imamo tudi pri nas določila, po katerih imajo možnost za odobritev posojila le tisti, ki so v tovarni zaposleni najmanj 3 leta. Je pa tukaj eno rasprotje: prepričana sem, da je stanovanjski problem še dosti hujši pri tistih, ki so se zaposlili na novo.“

— Ali se že kažejo kakšni uspehi pri reševanju stanovanjskega vprašanja? Hkrati morda še vprašanje, kaj bi bilo treba še narediti?

„Vsekakor je opaziti pozitiven premik na tem področju. K temu je vsekakor mnogo pripomogel solidarnostni sklad v okviru občine. Glede načrtov bi spregovorila le o nujnosti graditve samskih domov, za kar bi morala skrbeti občina.“

— Koliko pa je v Avtoelektriki prosilcev za stanovanja oziroma posojila?

„Trenutno imamo nekaj manj kot 100 prosenj za dodelitev stanovanj ter za odobritev posojil za graditev zasebnih hiš.“

— Že preje ste omenili otroško varstvo. Kako pa je z njim?

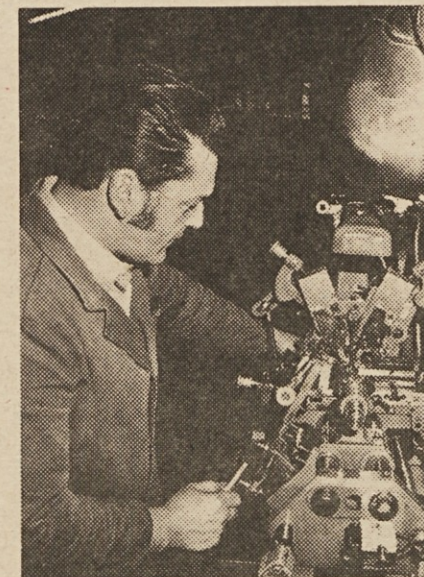
„Lastnega otroškega vrtca Avtoelektrika nima, čeprav bi ga „kravo“ rabili. Lani smo izvedli anketo in ugotovili, da je od skupno približno 500 predšolskih otrok članov našega kolektiva v organiziranem varstvu le okoli 23 %. Problem je torej izredno pereč, še huje pa je zaradi dela v izmenah.“

— Kako pa rešujete primere, ko nekdo zaradi invalidnosti ali bolezni ne more več opravljati določenega dela?

„Delavcem z zmanjšano delovno sposobnostjo poiščemo v tovarni novo lažje oziroma ustrežnejše delovno mesto. Pri odločanju o tem sodelujejo varnostni inženir, obratni zdravnik, neposredno nadrejeni in vodstvo oddelka, v katerem je zaposlen prizadeti delavec.“

— Verjetno je vaše področje tudi reševanje problematike alkoholizma.

„V okviru občine imamo klub zdravljenih alkoholikov, v katerega so vključeni tudi naši člani kolektiva, ki so se zdravili. Na tem področju je delo

Franc Lavtar.

Tončka Šuštar.

Filip Blaznik.

Delovne izkaznice v PPC

V Iskrini stolpnici na Trgu revolucije v Ljubljani je vsak delovni dan velik promet. Tu so delavci, ki delajo v teh prostorih, stranke — domače in tuje in ISKRAŠI zunanjih lokacij, ki prihajajo na sestanke, posvete, dogovore. Torej sigurno več kot 1000 ljudi obišče vsakodnevno prostore v PPC. Ali so v tej množici ljudi res samo tisti, ki imajo dejanski popravek v tej hiši, ali ni mogoče le kdo med njimi, ki nima takih opravkov, oziroma po-

vsem drugačne kot bi si jih mi želeli.

Naša stolpnica, ki je ponos nam ISKRAŠEM in mestu Ljubljana stoji na takem mestu, da je z nje idealno spremljati dogajanja v neposredni okolici ter na ta način kontrolirati, kar se dogaja na raznih lokacijah Iružbeno političnih skupnosti SRS. Prav tako je v naši moderno grajeni stolpnici vgrajeno veliko število naprav, ki so živ-

(Nadaljevanje na 8.strani)

Iskra ZP
poslovne stavbe
Ljubljana

Prodajno projektni center
Ljubljana
Trg revolucije 3

ime in priimek _____

mat.št. _____

Iskra Commerce
Ljubljana

datum izdaje _____

Taka je delovna izkaznica s sliko sodelavke Vlaste iz IC.

PRAKTIKANTI V ELEKTROMECHANIKI

(Nadaljevanje s 6. strani)

smerjo študija študiram namreč kemijo. Rad bi si ogledal tudi laboratorije na Laborah. Sem štipendist Elektromehanike in odhajam s prakse poln lepih vtisov.“

Boris Zor, 17-letni dijak tehniške srednje šole:

„Predpostavljani so mi razložili potek proizvodnje v TOZD Stikala. Letos sem s prakso bolj zadovoljen. Lani sem delal v TOZD ERO, kjer sem pakiral električne vrtnalke stroje... Delam z različnimi stikalnimi mehanizmi. Delo je usklajeno s študijem na elektrooddelku TSS. Po končanem šolanju se bom verjetno zaposlil v Elektromehaniki.“

Tatjana Mulej, 20-letna študentka fakultete za elektrotehniko:

„S praktičnim delom sem bila zadovoljna. Veliko sem se naučila. Delala sem v TOZD TEA, na kontroli telefonskih aparatov. Pripravljala sem vezja za telefonske aparate ter kontrolirala kvaliteto telefonskih slušalk. Ko bom končala I. stopnjo, se bom usmerila v študij računalništva. Najbrž se bom zaposlila v Elektromehaniki, saj sem vaš štipendist.“

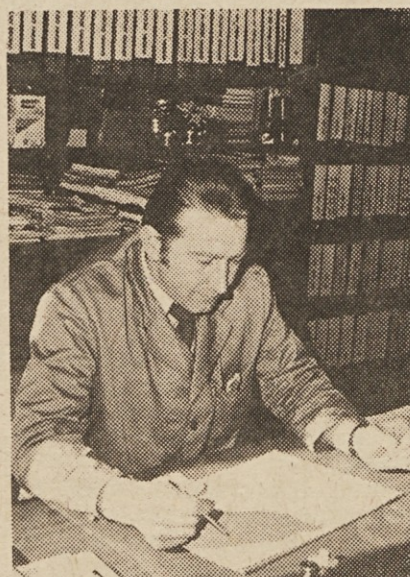
Silvana Likar, 16-letna dijakinja EAŠC:

„Delala sem v treh oddelkih. Povsod so me lepo sprejeli in mi veliko pomagali. Seznanila sem se s proizvodnim procesom v TEA. Upam, da bom tudi prihodnje leto prišla v Iskro. Štipendira me TIS. To je bilo prvo srečanje z vašo OZD. Zelo sem zadovoljna!“

Alojz Boc

Cveto Gregorc.

Janko Jelenc.

39 ISKRAŠEV NA OČAKU TRIGLAVU

V soboto, 6. septembra se je na našega očaka — Triglav povzpela skupina 39 planincev Iskre, med katerimi jih je bilo kar 20 takih, ki so prvič premagali ta naš najvišji planinski vrh. O tem, kako so ga obvladali, bomo zapis vodje izleta Pavla Jereba, objavili v prihodnji številki „Iskre“.

lad

ZAHVALA

Ob nenadomestljivi izgubi moje mame

FRANČIŠKE ANKO

se iskreno zahvaljujem vsem sodelavcem ploščatega releja, posebno na peresni liniji v tovarni TEA v Kranju za izrečeno sožalje in denarno pomoč.

Hčerka Marija Đelepi

ZAHVALA

Ob nenadni izgubi dragega očeta

FRANCA STRNIŠE

se sodelavcem iz TOZD ERO in ATC Laborje iskreno zahvaljujem za izrečeno sožalje in darovano cvetje.

Hčerki Bernardka Strniša in Marija Strupi

ISKRA

Številka 34-13.sept.1975

Iskraši v Centralnih alpah

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

„Petrač, ali bo v švicarskih Alpah nevarno? “ Moje vprašanje ga je nekoliko presenetilo, saj se pozna za precej časa in kaj takšnega verjetno ni pričakoval. Končno se mu je le odvalil odgovor v obliki vprašanja, češ, zakaj pa to vprašuješ. „Veš, zato, da bom vedel koliko zavojčkov Paloma papirja naj vzamem s seboj.“

Na srečo se je trema zadnje dni pred odhodom umaknila pred veselimi pričakovanjem novih dogodivščin, neprestano razmišljanje o tem, kako bo v gorah, ki jih še ne poznam, pa je zginito z „dnevnega reda“. Ostalo je le še tuhtanje, kaj vse lepega bomo videli in kako se bomo zabavali. Stari gorniški mački mislijo pred odhodom gotovo le na to. Verjetno se na nekaj: na koliko novih vrhov bo stopila njihova noga?

Čudno, da so se vsi smejali moji stari „Paloma“ šali. Ponavadi me po vnetem pripovedovanju kakšnega „vica“ vprašajo, če slučajno vem, zakaj je Kajin Ablaubil.

Smešnice s toaletnim papirjem sem se spomnil minulo zimo na Storžiču, ko je bil vzpon po novem snegu zaradi grozečega plazu precej nevaren. Takrat je Regovčev Brane-Knorriček prišel še na boljšo misel: sklenil je, da bo – takrat, ko bo seveda nevarno – s seboj v gore nosil kar školjko; saj smo kulturni ljudje, zakaj pa ne!?

DELOVNE IZKAZNICE V PPC

(Nadaljevanje s 7.strani)

Ijenjsko važni elementi same stolpnice in nam bi pomenil izpad recimo klima naprav kompletno onemogočitev dela v stolpnici. Prav tako je v stolpnici veliko inventarja in poslovnih podatkov, ki jih moramo čuvati pred nepoklicanimi osebami, ki bi do vsega tega rade prišle. Torej vse polno razlogov za budno nadziranje ljudi, ki prihajajo v PPC, se v njem zadržujejo in zapuščajo prostore v rednem ali izrednem delovnem času.

Da bi lahko torej v vsakem trenutku identificirali osebe ki se nahajajo v PPC, smo se s koristnimi dogovorili, da vsi delavci v stavbi dobijo delovno izkaznico, ki ima fotografijo delavca, podatke v kateri organizaciji dela, ustrezne evidenčne številke ter podpis delavca. Barvno ozadje na fotografiji je različno (modro, rdeče, zeleno, rumeno) in označuje dovoljenje v zvezi z vhodi in izhodi iz stavbe in pravice gibanja po prostorih znotraj stavbe.

Grafično obliko delovne izkaznice so izdelali Iskrini oblikovalci. Izkaznica je izvedena v obliki Poloroid ID karte, plastificirano zaprte (kot osebne izkaznice). Velikost izkaznice je 80 x 50 mm in jo lastnik dobi v nekaj minutah po fotografiranju.

Barvno ozadje na fotografijah so določile odgovorne službe v delovnih organizacijah na osnovi okvirnih navodil in veljavne organizacijske sheme ter značaja in oblike delovnih nalog, ki jih morajo izvrševati posamezni delavci v organizacijah.

Vsem novo zaposlenim delavcem bodo službe izdajatelj izkaznic, to je ISKRA Poslovne stavbe tekoče izdajale izkaznice oziroma obnavljale tiste, ki so potrebne zaradi sprememb, vendar to v povezavi s kadrovskimi službami organizacij, ki imajo za to vsa potrebna navodila.

Kontrolo delovnih izkaznic bodo v PPC izvajali receptorji – vratarji in druge odgovorne osebe, občasno oziroma takrat, kadar bo za to dana posebna zahteva. Dolžnost vseh delavcev v PPC pa je, da imajo delovno izkaznico vedno s seboj in da jo na zahtevo receptorjev pokažejo.

Ker smo z izdajo teh izkaznic zajeli sicer pretežni del vseh tistih, ki vsakodnevno prihajajo v stavbo, s tem še vedno nismo rešili celote. Pri tem mislimo na vse stranke in ostale Iskraše, ki prihajajo v PPC. Za njih pripravljamo posebne označbe, ki pa jih bodo morali nositi vidno pripete na obleki in jih ob odhodu iz PPC vrniti pri glavnem izhodu.

S tem načinom označevanja vseh obiskovalcev v PPC smo se torej delno približali zahtevam, dogovorom in resolucijam, ki govorijo o družbeni zaščiti in samozaščiti našega premoženja pred nezaželenimi osebami oziroma njihovimi posegi.

—MS—

Jaz osebno sem se, zaradi morebitnih carinskih zapletov, raje odločil za, po teži lažjo varianto.

Iz Ljubljane smo se odpeljali v petek, 15. avgusta zvečer, približno ob četrtna osem. Zmenjeni smo bili že ob 7. uri, pa so nekateri zamudili. Jaz sem se izkazal in prišel - zadnji.

Pot kot pot. Drugi so spali, jaz pa sem moral zabavati šoferja Karla, da ne bi zaspal. Sedel sem namreč na vodniškem sedelu poleg njega... in govoril, govoril. Menim, da sem bil prijeten sogovornik, kar pa za Karla ne bi mogel trditi... že neke pred Milanom sem zasmrčal.

Švicarska meja. Zgodnja jutranja ura. Na meji pa dva Črnogorca. Resnično sem najprej mislil, da sta z našega Ciril-Metodovega juga. Draga švicarska „mejna organa“, ko prebirata tele vrstice – Iskro namreč bere ves svet in še nekaj malega Iskrašev – si nikar ne očitajta južnih običajev: Jugoslovani smo na počasnost navajeni.

Prelaz Simplon. Višina nekaj čez 2000 metrov. Tako visoko v Švici, pa še „švicati“ ni bilo treba. Čudovita cesta, zavarovana pred plazovi in kamenjem. Nekdo se je oglasil, da bi lahko tudi čez Vršič naredili kaj takšnega, pa so ga kolegi ozmerjali, da se ne spozna na šport in rekreacijo, Jugoslovani pa smo tako in tako navajeni na „krivine“. Vršički, makadamski ovinki so kot nalašč za trening „hvtanja krivin“ in zakaj bi podirali to trim stezo. Po drugi strani pa je preklinjanje že skoraj sinonim za šoferje; le-ti bi verjetno preklinjali tudi na novi lepi cesti, ki bi jo speljali čez Vršič. Končna ugotovitev našega avtobusa je bila torej – nazaj k naravi.

Brig. Lepo mesto v kantonu Wallis. Je nekoliko manjše kot Kranj, nima „ta rjave bajte“, je pa kljub temu zelo lepo.

Predvsem pa je čisto. Ko sem se sprehajal po njem, sem se nehote spomnil na „belo“ Ljubljano in anekdoto, katere avtor je bil pred leti nek znamenit tuj filmski igralec. Ogledoval si je Ljubljano, njene znamenitosti, pozneje pa so ga vprašali, kakšne vtise je dobil in kakšna se mu zdi Ljubljana. „Lepo mesto – vsakih pet metrov sem videl na tleh pljunek,“ je bil njegov odgovor.

V Brigu smo – povsem razumljivo – najprej zamenjali naše „konvertibilne“ dinarje za švicarske franke. Zal nisem imel s seboj večje vsote denarja, ker imajo večji švicarski bankovci namreč tudi uporabno vrednost: so tako veliki, da bi jih lahko uporabili,

za, recimo, zavijanje kruha. Kaj hočemo: so pa konvertibilni, veliki, lepi, njihova največja napaka pa je bila tiste dni v tem, da smo jih imeli mi premalo.

Časa smo imeli v Brigu dovolj, izkoristili pa smo ga predvsem za kompletiranje gorniške opreme, ne navsezadnje pa tudi za primerjanje kakovosti švicarskega piva z union-skim. Po mnenju vseh je zmagalo naše pivo, čeprav tudi njihovo ni slabo.

Brig smo zapustili v zgodnjih popoldanskih urah ter se odpeljali v čudovito vasico Fiesch. Bojim se, da bom v tejle reportaži prevečkrat uporabil pridevnika lep in čudovit, toda resnično sem bil navdušen nad urejenostjo in lepoto krajev, ki smo jih obiskali, mnogo manj pa nad ljudmi. Ne bi rad kritiziral, toda Švicarji (prosim ne sprašujte me za Švicarke) meni osebno niso všeč. Morda zato, ker so pravo nasprotje nas Jugoslovani. Da bi se ti nekdo v Švici nasmejal, mu moraš verjetno plačati kupček frankov, drugače pa te gledajo bolj izpod čela.

V Fieschu smo imeli precej sreče s prostorom za kampiranje, kljub utrujenosti po več kot 14-urni vožnji pa smo nekateri takoj odšli na ogled znamenitosti te vasi. Najbolj všeč nam je bila ena od gostiln, zato se z drugimi znamenitostmi nismo več ubadali. Bomo že potem, višje v gorah, pili čajčke, limonade, juhe in druge „nealkoholizirane“ pijače.

Nadaljevanje prihodnjic
L. D.

V KAMNIŠKE PLANINE S KOROŠKIMI PLANINCI

Junjski dogovor med planinci ISKRE Elektromehanike Kranj in planinci SPD Celovec je bil dosledno uresničen. V soboto, 30. avgusta je rojake, na čelu z Ljubom Urbajsom ob prihodu pozdravil tudi predsednik PD Kranj. Za tem so skupaj krenili v Kamniško Bistrico in čez Presedlaj na Ojstrico. Prespali so na Korošici. Drugi dan so šli prek Planjave in Jermanovih vrat v dolino.

Prijateljstvo, ki so ga začrtali lani, se je tako v dveh dneh, ki so jih skupaj preživeli v potu in znoju vročega avgustovskega dne, še poglobilo. Čas jim je zelo hitro minil. Povedati so si pač imeli veliko; o naših gorah, pa sosednjih avstrijskih in italijanskih ter francoskih, o poti prijateljstva treh dežel in ne nazadnje o problematiki, ki tare slovensko manjšino izven svoje nacionalne meje.

r. n.

Pot na Finsteraarhorn gre v začetku po snežišču in ledeniku. Med vzponom smo imeli izredno slabo vreme z močnim vetrom in hudim mrazom. Prav takrat, ko je nastal tale posnetek, se je vreme za trenutek izboljšalo.

Medtem ko so se naši prijatelji borili z vzponom Aletschhorn, se je naša skupina povzpela na lažji in nekoliko nižji Ebnefluh (3962). Mnogi so izlet na to goro ocenili kot enega najlepših doživetij v svojem hribovskem življenju.

Hoja po ledeniku ni nevarna samo zaradi razpok in drugih pasti, ki jih neprevidnemu gorniku lahko postavi ledena gmota. Na ledeniku Veliki Aletschfirn nam je pot zaprl tudi ledeniški hudournik, ki pa smo ga kaj hitro premagali. V njen se je neprostovoljno kopal le en udeleženec odprave.

Planinci Elektromehanike in SPD Celovec pred odhodom izpred hotela Creina

Slepi in slabovidni na Triglavu

V nedeljo, 17. avgusta, je v jutranjih urah krenila proti Triglavu mala odprava slepih in slabovidnih gorenjskih planincev. Sedem jih je bilo popolnoma slepih, štirje pa slabovidni. V tej skupini sta se udeležila vzpona tudi Stefan Hudolin in Jože Križaj iz elektromehanike. Zraven so šli tudi spremljevalci in zdravnica.

Nenavadna odprava je krenila z Rudnega polja preko Studorskega prevala do Vodniškega jezera in od tam do Planike. Tu je del skupine zaključil naporen in sorazmerno tvegan dan. Štirje slepi s osmimi spremljevalci ter zdravnico pa so šli še dalje na vrh očaka, na najzahtevnejši del poti. Vzpon na vrh in povratek sta se srečno končala. Naslednje jutro so spremljevalci s svojimi varovanci ponovno odšli na vrh z drugo skupino. Tudi ta skupina je vrh zadovoljno dosegla. Vsi so se naslednji dan spustili čez Doliča do koč pri Sedmerih jezerih, kjer so drugič prespali. Naslednji dan jih je čakal le še spust preko Komne k Savici. Srečno so opravili tudi ta del poti. Odprava je uspela. Vmes so imeli majhno nezgodo, ki pa je minila brez posebnih posledic.

Mangart-Monte Coglians- Triglav

S stenografskim zapisom so v naslovu nakazani vrhovi, na katere so se planinci Elektromehanike organizirano povzpeli v preteklih dveh tednih. Mangart, lépotec naših gor, ki se ponša s svojo častitljivo višino (2678 m), je bil prvi. Tura na vrh je bila lažja in krajša, saj je avtobus z udeleženci krepko brnel do 2072 m višine po naši najvišji alpski cesti, kjer je koča na sedlu Mangarta.

Naslednji dan (v nedeljo) so na pot odšli odločni in pogumni slepi planinci. Osvojili so najvišji vrh Jugoslavije. Med njimi sta bila tudi dva iz kranjske Elektromehanike. Pohod je organizirala Zveza slepih Kranj, pomoč pa je nudila tudi planinska sekcija Elektromehanike. Sledil je vzpon na Monte Coglians, 2780 m visok vrh v Karnijskih Alpah. To je bila pot prijateljstva treh dežel. V primerjavi z Mangartom je bila to fizično nekoliko zahtevnejša tura, vendar pa taka, da je od številnih udeležencev le eni sami planinki nekoliko pod vrhom zmanjkalo moči. Vsi ostali so bingljali na zvoncu, ki je na vrhu.

No, zadnjo nedeljo in ponedeljek smo ponovno posvetili našemu očaku. V polnem avtobusu, ki odpelje izpred kina „Center“ redno vsak konec tedna, je vriskala dobra polovica planincev iz Elektromehanike. Želja, stopiti na teme Triglava in z njega zreti navzdol na Jugoslavijo, je v prsih slehernega našega državljanca. Prav zato tudi nikomur ni bilo žal žrtvovati še en dan preostalega dopusta. e.e.

Posnemanja vreden in občudovan pogum slepih planincev s pravo mero odločnosti, discipline in samoodpovedovanja zasluži naše iskrene čestitke!

r. n.

ŠE K IZLETU NA ŠKRLATICO

Spoštovani urednik!

Z zamudo sem prečital članek o izletu na Škrlatico. Mislim, da je prav, da avtorji takih člankov pričnejo pisati resnico in, da so vsaj malo samokritični. Iz Iskre – Horjul smo se prvič udeležili skupnega planinskega izleta in upam, da tudi ne zadnjič.

Največ pripomb imam na drugi odstavek članka, katerega je napisal KA. Res je, da je bilo zjutraj med tretjo in četrto uro, ko naj bi odšli – skupina planincev iz Zagreba je odšla na Škrlatico – nebo prekrito s težkimi oblaki, toda mi smo odšli – avtor pravi še v „mraku“ – šele nekaj minut pred peto. Po nekaj minutah smo prispeli do, v članku omenjenega snežnega razdejavanja. Tu pa se je zataknilo. Gorski vodič, ki je bil z nami, preprosto ni poznal poti. Ni vedel, s katere strani plazu se nadaljuje. Po enourni hoji na slepo smo se zedinili, da se vmemo spet na izhodiščno točko in ponovno poizkusimo srečo. Sedaj pa nas je zatekla nevihta in morali smo se vrniti v Aljažev dom.

Ne morem mimo dejstva, da bi ob poznavanju poti in pravočasnem odhodu prišli pred deževjem že v skale, tu prevedrili, nato pa bi bil dan, kakršnega si planinec lahko samo požel.

Organizacija pa je bila zadovoljiva. Tov. Lojzka je dobro opravila njej poverjeno delo. S tovariškimi pozdravi!

Milan Železnik

TOZD Elektronika, Horjul.

ISKRA – glasilo delovnega kolektiva ZP Iskra, industrije za elektroniko, telekomunikacije, elektromehaniko, avtomatiko in elemente, Kranj – Urejuje uredniški odbor – Glavni urednik: Bogo Mohor, odgovorni urednik: Igor Slavec – Izhaja tedensko – Rokopisov ne vračamo – Naslov: Ljubljana, Prešernova 27, telefon 24-905, int. 48 – Tisk: Časopisno – tiskarsko podjetje PR-VICA – DNEVNIK, Ljubljana

Po mnenju sekretariata za informacije SRS je glasilo oproščeno plačila temeljnega davka od prometa proizvodov.